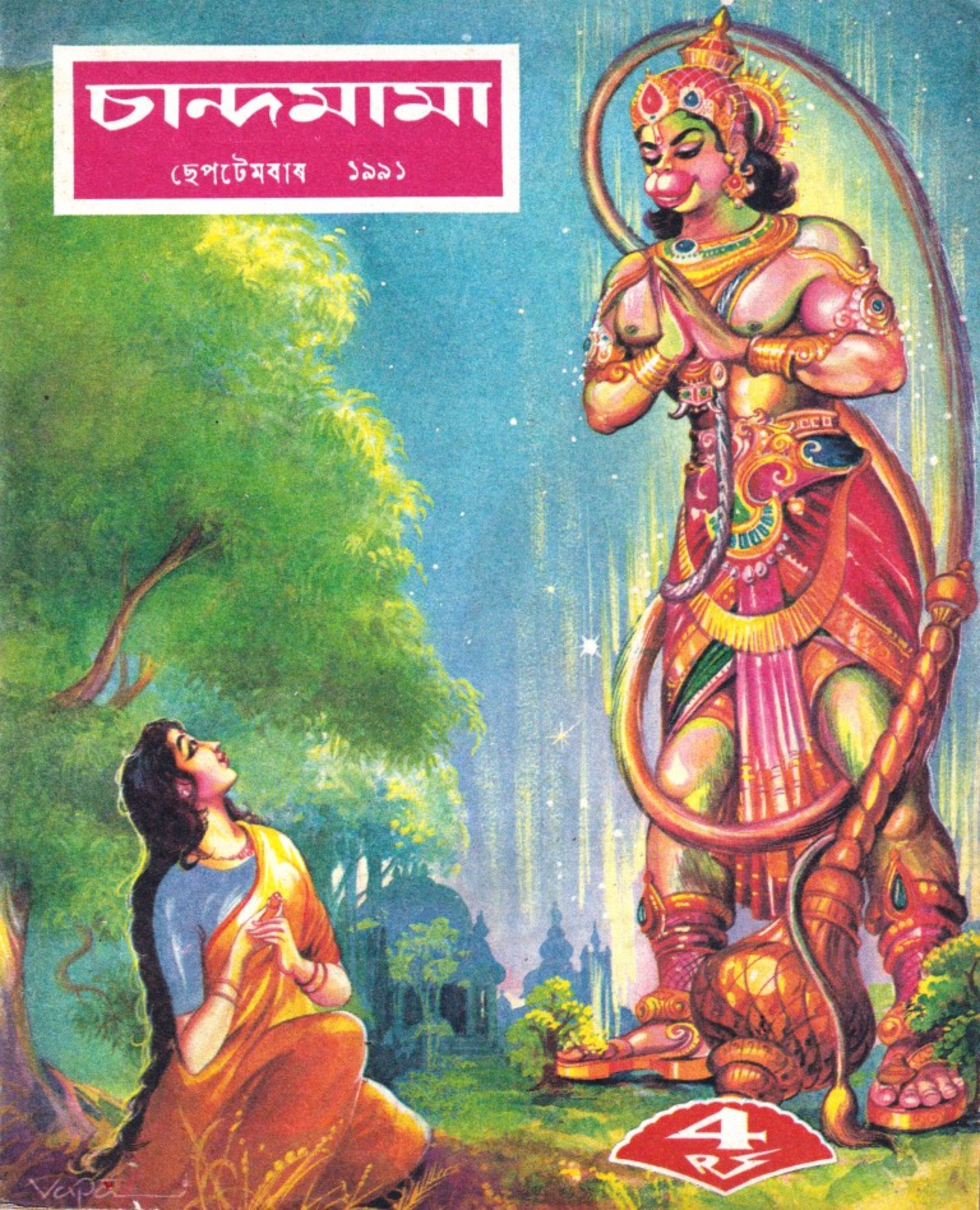

চান্দমামা

ছেপটেমবার ১৯৯১

Biku, John, Abik, Salim. All waiting for their birthdays.

For their **PORSCHE**.

Mine was yesterday.

PORSCHE
SAMMO
CHANDAMAMA TOYTRONIX

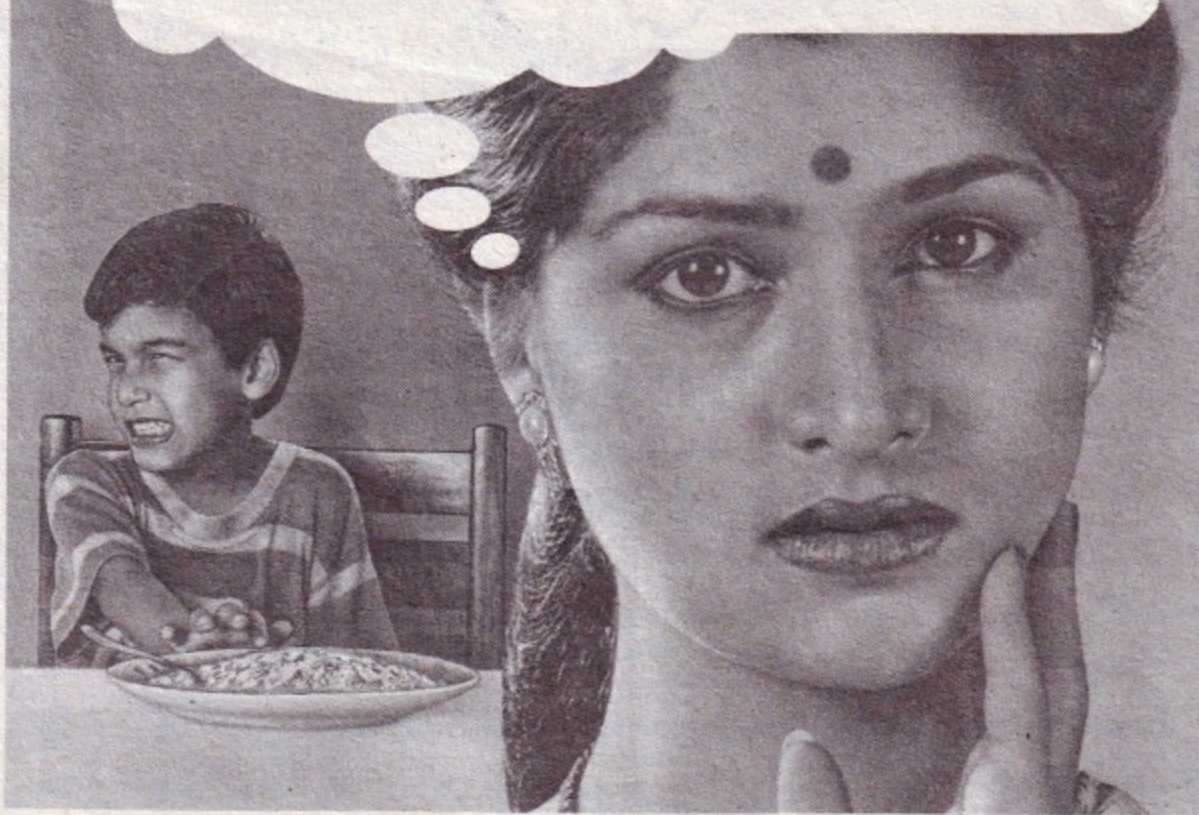
Mfd. by :
Chandamama Toytronix Pvt. Ltd.
Chandamama Buildings,
188, NSK Salar, Vadapalani,
Madras - 600 026

Remote-Control PORSCHE Toy Car

- For the first time in India
- Indigenously manufactured
- Design from SAMMO of South Korea

FROM THE HOUSE OF CHANDAMAMA

খোৱা-বোৱাত ওজৰ আপত্তি কৰিলে
তাৰ গঢ়ত-বাঢ়ত ভাল হ'ব কেতেকৈ ?

হয়তো, ভালদৰে খোৱা-বোৱা নকৰিলে গঢ়ত-বাঢ়ত বাধা পৰিব পাৰে ...

সন্তানে সঠিকভাবে খোৱা-বোৱা নকৰিলে, তাৰ শৰীৰৰ আৱশ্যকীয় সকলোখিনি
পৰিপুষ্টি আহৰণ কৰিব নোৱাৰে। পৰ্যাপ্ত পৰিপুষ্টি নাপালে তাৰ গঢ়ত-বাঢ়ত
কেনা লাগিব পাৰে। সেই পুষ্টি পৰিপূৰণ কৰিবলৈ তাক খুৱাওক কমপ্লান।
ই হেৰোৱা পৰিপুষ্টি পুনৰুদ্ধাৰ কৰাত সহায় কৰে। কমপ্লানত আছে দুগুণ-প্রোটিন,
(২০%) - গঢ়ত বাঢ়নৰ বাবে ই হৈছে উৎকৃষ্ট প্রোটিন, লগতে আছে শৰীৰৰ
প্ৰয়োজনীয় ২২ বিধ অত্যাৱশ্যকীয় আহাৰ।

কমপ্লান পোৱা যায়
৫ বিধ তৃপ্তিকৰ সোৱাদত

কমপ্লান[®]
সুপৰিকলিত সমৃদ্ধ আহাৰ

GX/27/173 ASM R

চান্দমামা

ছেপটেম্বাৰ ১৯৯১

এই

আছে

সংখ্যাত

শিক্ষা	:	৭	চান্দমামা-ক্ৰোড়পত্ৰ	:	৩৭
পৃথিৱীৰ খিৰিকীৰে	:	৯	জগতৰ পৌৰাণিক কাহিনী	:	৩৭
সুখতকৈও উচ্চ	:	১১	জীৱনৰ শ্ৰেষ্ঠ গুণ	:	৪১
চোৰ-পঘা	:	১৬	বীৰ হৰুমান	:	৪৫
অপূৰ্ব-কাহিনী	:	১৭	আনলৈ হুল পুতি...	:	৫৩
উপকাৰৰ আঁৰত...	:	২৫	বঘ-মন্ত্ৰ	:	৫৯
সোণতকৈয়ো দামী	:	৩০	বিচিত্ৰ প্ৰকৃতিৰ বৈচিত্ৰ্য	:	৬৩

PAINT YOUR OWN DREAMS!

AND WIN A FREE TRIP TO THE USSR!

A special contest for JUNIOR QUEST subscribers!

Hi kids! What's your DREAM WORLD like? Is it a world where stormy seas turn into milk and honey? And dark clouds become beautiful butterflies?

Well, here's your chance to say why friends, animals, flowers, laughter and other beautiful things make this world a great place to live in!

Just make a colourful picture of your own DREAM WORLD. Use paints, colour pencils, crayons or felt pens. (Maximum paper size 20 cm. x 45 cm.) On another paper complete the following: "The world would be a better place if". (Less than 50 words, in English only).

Remember, even the most impossible dream could be a winner. And some day, perhaps, it could even come true!

Last date - September 30, 1991

Mail your entries to:
DREAM WORLD CONTEST
C/O Junior Quest, Chandamama Building,
Vadapalani, Madras 600 026.

DREAM WORLD PRIZES

- One free trip to the USSR and back
- 50 Gift cheques of Rs 100 each
- Extra-special JQ T-shirts

RULES • Contest open to all current Junior Quest subscribers, and to all those who subscribe before September 30, 1991. • All entries must be accompanied by the special Dream World Contest coupon, available in the July, August and September 1991 issues of Junior Quest. Along with your current subscription number or a subscription coupon. • In case of a tie, a lucky draw decides who wins the free trip to the USSR. • The decision of the judges will be final and binding. • We will not be responsible for entries lost or damaged. Incomplete entries will be disqualified. • Entries become the property of the Chandamama Vijaya Combines Publications Division, with the right to publish any of the winning entries. • The results will be published in a future issue of Junior Quest. • The winner is responsible for all passport and Reserve Bank formalities.

HTA 7832

মেগী ক্লাবে বিতামুল্যে উপহার বিলিখিছে, অন্যান্য বহস্যই তোমাক হাত বাউল দিছে!

অকণ অকণিহঁত আহা! মেগী ক্লাবত যোগদিয়া আক
বছৰটো জোৰা বং তামাচাত ভাগ লোৱা। নিউজলেটাৰ, উপহাৰ, খেল
আৰু অন্যান্য অৰণ্যৰ বহস্য ভৰা সমল...

তুমি কেৱল এই টো মেগী নুডলছৰ
5টা খালি পেকেটৰ সমুখৰ ফালৰ পৰা কাটি তোমাৰ নাম
আৰু ঠিকনা সহ আৰু তোমাক কোনটো উপহাৰ লাগে
তাকো লিখি আমালৈ পঠাই দিয়া। যদিহে তুমি মেগী
ক্লাবৰ সদস্য তেনেহলে তোমাৰ সদস্য নম্বৰটোও লিখি
পঠাবলৈ নাপাহৰিবা। তুমি যদি এতিয়াও মেগী ক্লাবৰ
সদস্য হোৱা নাই তেনে হলে এইটো সুযোগ নেহেৰুৱাবা।
ওপৰত উল্লেখ কৰা বিবৰণবোৰ পঠাওঁতেই সদস্যতা
কাৰ্ড বিচাৰি লিখিবা। আমি তোমালৈ সদস্যতা কাৰ্ড আৰু
উপহাৰটো বিনামূল্যে পঠাম।

আমাৰ ঠিকনাটো :

মেগী ক্লাব,

পোষ্ট বক্স 5788,

নতুন দিল্লী-110055

আচা কৰ্মিক!

বিনামূল্যে! মেগী 'বল্ড অৱ এনিমেচন্স' কুইজ পুস্তিকা
তুমি গোটোৱা প্ৰতি 3টি উপহাৰৰ বাবে আমি
তোমালৈ পঠাম বন্যজন্তুৰ বিষয়ে
আমোদজনক আৰু বহুসময় যেন
লগা কৰাৰে ভৰা মেগী
'বল্ড অৱ এনিমেচন্স' কুইজ
পুস্তিকা - তাকো
বিনামূল্যে! প্ৰতিটো খেলতেই
বিতং বিবৰণ পাবা।

Name: _____

Membership no.: _____

আৰু এটা সুযোগ! যদিহে তুমি লজ অৱ দা জাংগল গেম লোৱা নাই তেনেহলে এতিয়া গোটোৱা!

শ্রীমত

চান্দমামা

সংস্থাপক : চ ক্র পা গি

সঞ্চালক : বি. নাগিবেড্ডি

শিক্ষা : লাগে দৃঢ় ভেটি

এসময়ত বাজীৰ গান্ধীৰ চৰকাৰত বৰ্তমান প্ৰধানমন্ত্ৰী নৰসিমা বাণুৱেই ভাৰতৰ জাতীয় শিক্ষানীতি প্ৰণয়ন কৰিছিল। গতিকে—১৯৮৬ চনৰ শিক্ষানীতিকে পুনৰ প্ৰচলন কৰা হ'লে আচৰিত হ'বলগীয়া নাই।

সাধাৰণভাবে শিক্ষাক কপালুৰকৰণৰ হাতিয়াৰ বুলিয়েই গণ্য কৰা হয়। গল্প-কাহিনীৰ যোগেদি তিনিগৰাকী ৰাজপুত্ৰক বিষুৱশৰ্মাই কেনেকৈ প্ৰশিক্ষিত কৰিছিল 'পঞ্চতন্ত্ৰ' পাঠ কৰিলে জানিব পাৰি।

গতিকে—ব্যক্তিৰ ব্যক্তিত্বৰ তথা ব্যক্তিৰ যোগেদি সমগ্ৰ মানৱ সমাজৰ সাৰ্বিক উন্নতি সাধনেই শিক্ষাৰ প্ৰকৃত উদ্দেশ্য বুলি নিৰ্দ্ধিষ্ট ক'ব পাৰি।

দুৰ্ভাগাক্ৰমে আমাৰ শিক্ষা-ব্যৱস্থাটো এই উদ্দেশ্য পৰিপূৰণ কৰিব পৰা নাই। আমাৰ বিদ্যালয়-মহাবিদ্যালয়সমূহে লাখ লাখ যুৱক-যুৱতীক প্ৰশিক্ষিত কৰিও সমাজৰ উন্নতিৰ অৰ্থে ব্যৱহাৰ কৰিব পৰা নাই। শিক্ষিতচাম যুৱক-যুৱতীৰ এক বৃজনভাগেই বেকাৰ আৰু তাৰ অনিবাৰ্য্য ফল সামাজিক অশান্তি।

সেই বুলি, আমাৰ শিক্ষানীতিক বাৰ্থ বুলি ক'মনে? সমীক্ষাত জনা গৈছে যে এজন স্নাতকৰ বায়ভাৰেৰে ৮০ জন ল'ৰা-ছোৱালীক প্ৰাথমিক শিক্ষা দিব পাৰি। আজিৰ দিনত প্ৰাথমিক শিক্ষা এক অতি আৱশ্যকীয় বিষয়। আমাৰ শিক্ষানীতিও এই দৃঢ় ভেটিৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত হওক।

বছৰ : ১৬

ছেপটেম্বাৰ ১৯৯১

সংখ্যা : ৬

খনে : ৪.০০ টকা

::

বছৰেকীয়া বৰঙণি : ৪৮.০০ টকা

চকলেটৰ বেহু-কপ আৰু সোৱাদ
এতিয়া আৰু একে নহয় !

হোৱাইট চোৰাই চাওক !
একেবাৰে সুকীয়া পৰিভূক্তি ।
একেবাৰে আলফুলীয়া... এক
আচৰিত খবৰৰ সোৱাদৰ আনন্দ ।
কেম্পকো হোৱাইট ক্ৰীমেডৰা
চকলেট... হোৱাইট চোৰাই
চাওক ! আপুনি আনন্দিত হব !

ভাৰতৰ সৰ্ববৃহৎ, সৰ্বাধুনিক প্লাষ্টিক উপহাৰ

কেম্পকো লিমিটেড
মালদাৰ

Campco
chocolates

Milk

White

Treat

TURBO

Scissors

Fun
Bits

Mega
bits

Playtime

RUBES

TOFFEE

Assorted
Gift Box

Campco
beverages

WINNER

COCOA

MAGENTA YELLOW

R K SWAMY/BBDO CL 9321 A S

তেতিয়াবপৰাই তেওঁ অৰ্থাৎ কৰ্নেল গদাফিয়ে সম্পূৰ্ণ এক আৰু অঞ্চল আৱৰ-
দেশৰ সপোন দেখি থাকিল। ১৯৭১
চনত তেওঁ ছিৰিয়াক লিবিয়াৰ সৈতে লগ
লাগি 'এক দেশ এক প্ৰাণ' হৈ যাবলৈ
আহ্বান জনাইছিল আৰু সেই কাল-
ছোৱাত লিবিয়াক মিছৰৰ সৈতে একীভূত
কৰাৰ কথাটোও চিন্তি আছিল।

অৱলুপ্তিৰ পথত বিভেদৰেখা !

এই বছৰৰে মাৰ্চ মাহত এক অতি উল্লেখ-
যোগ্য ঘটনা ঘটিছিল। উত্তৰ আফ্ৰিকাৰ
টোক্কৰ ওচৰত মিছৰ-লিবিয়া বিভাজনৰ
প্ৰাচীৰ লিবিয়াৰ ৰাষ্ট্ৰপতি কৰ্নেল মুআম্মৰ
গদাফিয়ে ট্ৰাঙ্কিৰেবে ভাঙি পেলাই
ছয়োখন দেশৰ মাজত সুসম্পৰ্ক স্থাপনৰ
পথ পৰিষ্কাৰ কৰিছিল একেই জাতিৰ
লোকসকলক বিভেদৰ অভিশাপৰপৰা মুক্তি
দিবলৈ গদাফিয়ে এই কাম কৰিছিল।

মিছৰ দেশৰ ভূতপূৰ্ব ৰাষ্ট্ৰপতি গামাল
আবদেল নাজেৰৰ 'প্যান-আবৰ' আঁচনি
কৰ্নেল গদাফিৰ অতিপ্ৰিয় আঁচনি আছিল।
শান্তিপূৰ্ণ বিপ্লৱৰ যোগেদি লিবিয়াৰপৰা
ব্ৰিটিছ সৈন্যক বিতাড়িত কৰাৰ অন্তত
গদাফিয়ে লিবিয়াৰ শাসনভাৰ ল'লে।

কিন্তু ঠিক তেতিয়াই মিছৰত আনোৱাৰ
ছাদাত ৰাষ্ট্ৰপতি হ'ল আৰু তাৰ ফলত এক
হোৱা দুৰৰে কথা, বিভাজনৰ প্ৰাচীৰ পুনৰ
দৃঢ়ভাৱে প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ চেষ্টাহে হ'ল।

১৯৮১ চনত হোজ্‌নী মুবাৰক মিছৰৰ
ৰাষ্ট্ৰপতি হ'ল; কাজিয়াখন চলি থাকিল।

কথা মান্থান ইমানেই নহয়। অকস্মাৎ
মিছৰে ইজৰায়েলৰ সৈতে শান্তিচুক্তি এখন
কৰি পেলালে। এই কথাত ভালেমান
আবৰদেশ মিছৰৰ বিৰোধী হৈ উঠিল, আৰু
মিছৰৰ সৈতে সম্পৰ্ক ছিন্ন কৰিলে। বি কি
নহওক—হোজ্‌নী মুবাৰকৰ উদাৰ চৰিত্ৰৰ
ফলস্বৰূপে পুনৰ মিছৰৰ সৈতে সম্পৰ্ক
স্থাপনৰ বাবে ১৯৮৯ চনত 'আবৰ লিগ'ৰ
সৈতে মিছৰকো সাঙোৰা হ'ল।

গদাফিয়ে পুনৰ মিছৰ-লিবিয়াৰ মাজত
নিকটসম্পৰ্ক স্থাপনৰ বাবে চেষ্টা কৰি
থাকিল। আলোচনাক্ৰমে দুয়োখন দেশৰ
মাজত 'ভিজ্যা' (ভিছা) বদ কৰা হ'ল,
অহা-যোৱাৰ কঠোৰতা হ্ৰাস কৰা হ'ল
আৰু ৰেল আদি সংযোজিত কৰাৰো দিহা
কৰা হ'ল। এইবোৰ বাদেও দুয়োখন
দেশৰ মাজত বাণিজ্যিক সম্পৰ্ক,
সাংস্কৃতিক সম্পৰ্কৰ সহজ তথা স্বাভাৱিক
উপায়সমূহ প্ৰযুক্ত হ'ল। এইবোৰ কৰাৰ
অনন্ত হাতত লোৱা হ'ল সাম্ৰাজ্যবাদীয়ে
স্থাপন কৰা বিভেদৰ প্ৰাচীৰ ভঙাৰ কাম।

বিভেদৰ প্ৰাচীৰ অনতিপলমে ভাঙি
পেলাবলৈ কৰ্নেল গদাফিয়ে আদেশ
দিলে। ব্ৰিটিছ সৈনিকক লিবিয়াৰপৰা
বিতাড়িত কৰাৰ বাৎসৰিক উৎসৱ উপলক্ষে
গদাফিয়ে স্বয়ং ট্ৰাক্টৰ চালনা কৰি একেই
জাতিসত্তাৰ দুখন দেশৰ মাজত থকা
বিভেদৰেখাক চূৰ্ণ-বিচূৰ্ণ কৰি পেলালে।

সম্প্ৰতি জাৰ্মানিৰ বিভেদৰ প্ৰাচীৰো
ভাঙি পেলোৱা হ'ল। এতিয়া গদাফিয়ে
দুখন দেশৰ মাজত থকা কৃত্ৰিম বেখা লুপ্ত
কৰিলে। এই সংকাৰ্য্যৰ ফলাফললৈ
নিৰীক্ষকসকলে বৰ আগ্ৰহৰে চাই আছে।

মুখতকৈও উচ্চ

উজ্জ্বলপুৰ নামৰ গাঁৱত কপম আৰু কপালী নামৰ এহাল পতি-পত্নী আছিল। এইহালৰ আছিল এটি ছবছৰীয়া ল'ৰা। এজনী চাৰি বছৰীয়া ছোৱালী। কপমে কাছাৰীত কাম কৰিছিল আৰু তাৰ আয়-উপাৰ্জন ভালেই আছিল। কিন্তু তথাপি কপমৰ দেউতাকে শাক-পাচলিৰ খেতি কৰি কপমক সহায় কৰিছিল। কপমৰ মাতৃ কপমতীয়েও যিকোনো কাম বনত হাত উজান দিছিল।

কিন্তু তথাপি কপালীয়ে নানান কথাত বোঁৱা-চোঁৱা কৰে, মুখ ওন্দোলাই থাকে। শহুৰ-শাহুৱেক ইমান সহায়কাৰী হ'লে কি হ'ব—কপালীয়ে তাইৰ মনে-খনা পুখুৰীত পানী খাবলৈ নাপাই মন মৰা হৈ কটায়। তাইক লাগে বেলেগ

চক। যেতিয়াই সুবিধা ওলায়, ছেগ বুজি কপালীয়ে শাহুৱেক-শহুৰেকৰ বিৰুদ্ধে গিৰিয়েকৰ কাণকলা কৰে; কিন্তু কপমে কাণত কাপোৰ দি থাকে।

এইবোৰ চলি থকাৰ মাজতেই কপালীৰ ভনীয়েকৰ বিয়া পতা হ'ল উজ্জ্বলপুৰৰে এজন চফল ডেকা ল'ৰাৰ লগত। কপালীৰ ভনীয়েক সোণালীৰ গিৰিয়েকৰ নাম আছিল হীৰামন।

ভনীয়েকৰ সংসাৰখন চোৱাৰ মনেৰে এদিন কপালী সোণালীৰ ঘৰলৈ গ'ল। কিন্তু তাত তাই যি দেখিলে—তাৰে কিছু হতাশেই হ'ল।

যদিও দু কোঠলীয়া, তথাপি এটা অতি সৰু ঠেক আৰু অতি কম পোহৰ থকা ঘৰত সোণালী, তাইৰ গিৰিয়েক,

গিৰিয়েকৰ মাক-দেউতাক আৰু সোণালীৰ দেওৰ এটাও থেপাথেপিকৈ থাকে। দেওৰটোৰো বয়স হৈছে। বিয়া-বাক কৰাৰ পৰা বয়স। কেৱল সিমানেই নহয়, এচুকত এখন খাটত হীৰামনৰ চিৰ-অমুস্থ আইতাকো শুই আছিল।

কপালীক সোণালীৰ শাহুৱেকে আথেবেথে বহুৱাই ক'লে, “আই, তোমাৰ শাহুৱেক সিদিনা গাঁৱৰ শিৱদ'লত লগ পাইছিল। তেওঁ তোমাৰ খুব শ্লাগ ল'লে। শহুৰ-শাহুৱেক ইমানকৈ মৰম-ধৰম কৰা বোৱাৰী পোৱাটো ভাগ্যৰ কথা। আমাৰজনীও বৰ ভাল। সোণালী

যথাযোগ্য সন্মান দিব জনা ছোৱালী। সোণালীক বোৱাৰী কপে পাই আমি প্ৰকৃততেই সুখী হৈছোঁ।”

‘খাটত-বহুৱাই থুৱাব-ধুৱাব পৰা-হ’লে সকলোটিয়েই সুখী হয়’—কপালীয়ে মনতে ভাবিলে, তাৰ পাছত ভনীয়েক সোণালীক ঘৰৰ পিছ ফাললৈ নি সৰু সৰুকৈ ক'লে, “এইবোৰ কি কৰিছ? গোটেই জীৱন ধৰি এই বুঢ়া-বুঢ়ী খোৰা-খুৰীবিলাকৰ বুট-পালিচ তেল-মালিচ কৰিহে কটাবিনে?”

বাইদেৱেকৰ বাইক-বচন শুনি পৰমাদ গণি কিবা ক'বলৈ মুখ মেলোঁতেই কপালীয়ে সোণালীক ৰখাই ক'লে, “তোৰ যেতিয়া ল'ৰা-ছোৱালী হ'ব—তেতিয়া দেখোন সিহঁতক তুলি তালি ডাঙৰ-দীঘল কৰোঁতেই তোৰ দিনবোৰ-ৰাতিবোৰ ৰাও বান্ধি কান্দি কান্দি পাৰ হ'ব। তাৰো উপৰি এইবোৰৰ আলপৈচান ধৰিবিনো কেনেকৈ? এইবোৰ অলাগতিয়া লজ্জা-জপ্পাল এতিয়াৰেপৰা এৰি পেলা, নহ'লে চেলাই খোৱা ভেলাই ডাকাজনীহে হ'বিগৈ, বুইছ?”

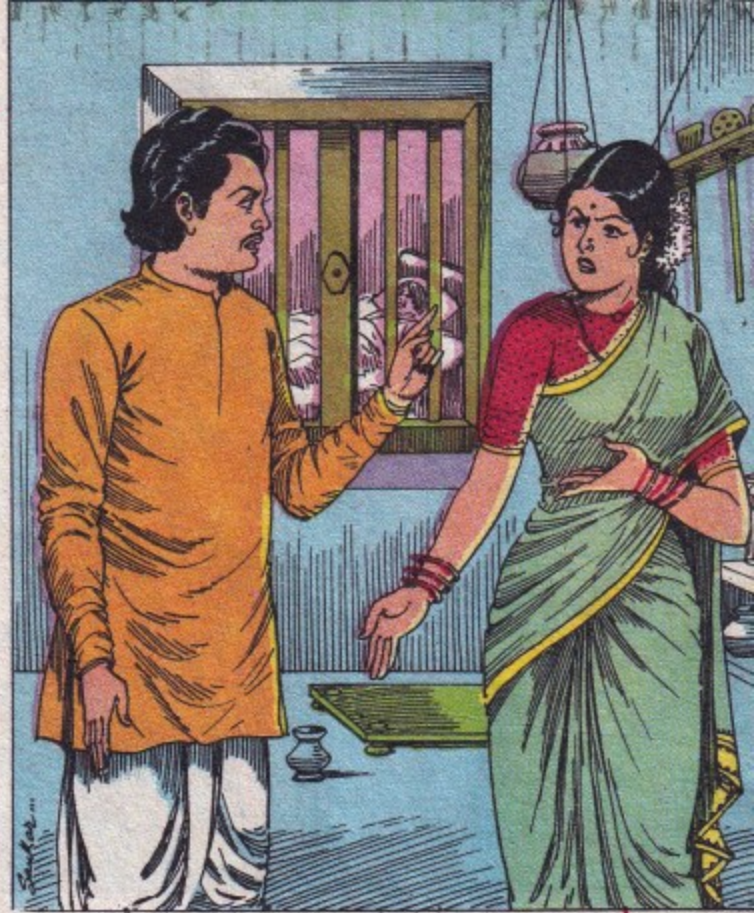
সোণালীয়ে এইবোৰ-অতবোৰ কথাৰ কোনো উত্তৰ দিবলৈ অপাৰগ হ'ল। তাইৰ মনত নানাবিধৰ প্ৰশ্নই মূৰ দাঙিলে।

কিছুদিনৰ পাছত কপালীৰ শাল্লুৱেকে টান অসুখত পৰি পাৰ্চী ল'লে। এই কাৰণে—ঘৰৰ আটাইবোৰ কাম-বন কপালীয়েই চম্ভালিব লগা হ'ল। তাই একেবাৰে তিতা-কেঁহা লাগি গিৰিয়েকক ক'লে, “মোৰ কিবা দহ-বিছখন হাত-ভৰি আছে বুলি ভাবিছানে? মই ইমান-বোৰ কাম কৰি কৰি ভাগৰি পৰিছোঁ। এনেবোৰ বুঢ়া-বুঢ়ী খোৰা-খুৰীৰ আল-পৈচান ধৰিব মই নোৱাৰিম কৈছোঁহে। ইমান দ'মে দ'মে কাম কৰি কৰি এদিন মই নিজেই মুখ-থেকেচা খাই পৰি মৰিম—তেহে কিমান ধানেৰে কিমান চাউল হয়—বুজি পাবা!”

কপমে শান্ত কিন্তু কঠিন কঠেৰে ক'লে, “চক বেলেগ-চাল বেলেগ কৰাৰ কথাত তুমি বহু বহু বছৰদিনৰেপৰাই পেঘেনীয়াইছা। বেলেগ চাল-বেলেগ চক হোৱাৰ পাছতহে গম পাবা—যে—বুঢ়া-বুঢ়ী লোকৰো কিছু মূল্য আছে। ঠিক আছে, তোমাৰ আশা মই পূৰাম।”

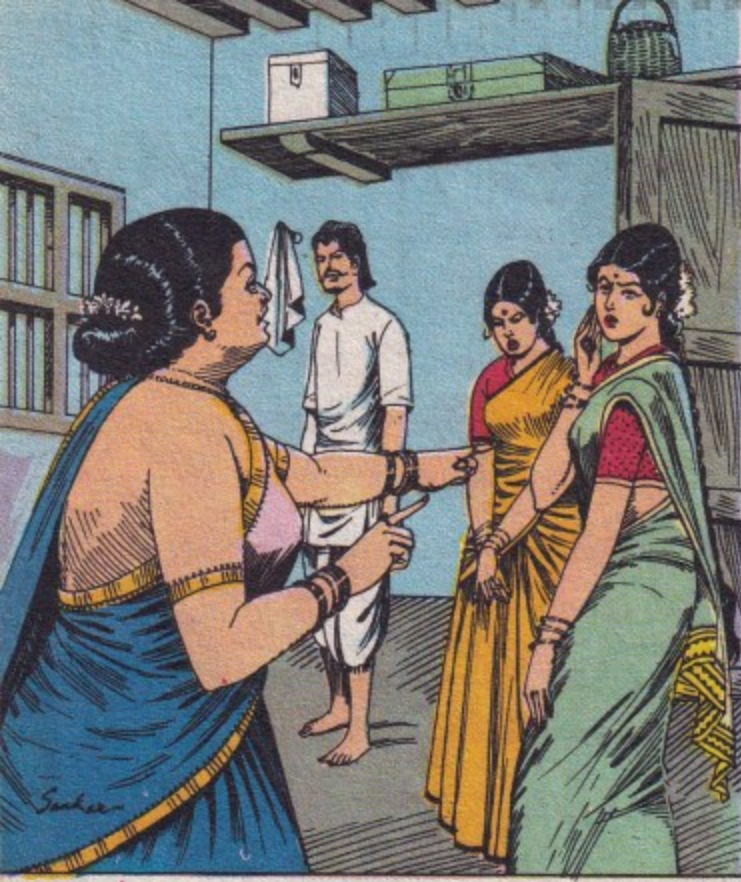
সাতদিনৰ পাছত কপমে ঘৰ এটা ভাড়া লৈ ল'লে আৰু নিজা ঘৰ-দুৱাৰ এৰি ভাড়া-ঘৰতে থাকিবলৈ ল'লে।

এই ভাড়া ঘৰটোৰ তিনিটা ভাগ। এভাগত ঘৰটোৰ গৰাকী জয়বামৰ

পৰিয়াল। বাঁওফালৰ ভাগত আন এঘৰ ভাড়াটীয়া, আৰু মাজভাগত কপম-কপালী। চাওঁতে চাওঁতে বাঁওফালৰ ভাড়াটীয়াৰ পৰিবাৰ শুনীতাৰ সৈতে আৰু জয়বামৰ পৰিবাৰ তথা ঘৰৰ মালিকনী গৰিমাৰ সৈতে কপালীৰ হলিগলি হ'ল।

গৰিমা আছিল দন্দ কিনাবিধৰ তিৰোতা। গৰিমাৰ মুখৰ আগত তাইৰ গিৰিয়েকে কেতিয়াও কোনো মাত নামাতে, সদায় পত্নীৱত হৈ থাকে, ভয়তে কাছৰ দৰে মুণ্ড ভিতৰ কৰি থাকে। গৰিমাৰ ল'ৰা দুটা হ'ল উদণ্ডৰ যাঁড়। ইহঁতৰ অতপালিত চুবুৰীয়া অতিষ্ঠ।

কিন্তু গৰিমাৰ এইবোৰ অতপালিলে মন-কাণ নাই; কাৰ কি হ'ল-নহ'ল তালৈকে মূৰ-কামোৰণি নাই।

ভাড়াটীয়া সুৰেশৰ পৰিবাৰ সুনীতা আছিল কপালীৰ সমনীয়া। কিন্তু কপালীৰ আৰু সুনীতাৰ মাজত আকাশ-পাতাল পাৰ্থক্য। সুনীতা আছিল বাখৰমুখী কপালীৰ একেবাৰে বিপৰীত, অতি কোমল মনৰ ছোৱালী। ঘৰুৱা কাম-বনত অতি পাকৈত। তথাপি তাই শাজুৱেকৰপৰা সদায়েই নানান বিধৰ গজনা পাইছিল, গালি খাবলগা হৈছিল, খেন খেন মেন মেন সহিবলগা হৈছিল।

আনকি—কাম-বনত টিলাই দিলে তাইৰ ছাল কাঢ়ি ঢোল ছেৰ—ইত্যাদি বিধৰ কথাও শাজুৱেকৰপৰা ঢেৰ শুনিবলগাত পৰিছিল। তথাপি তাই ভাবিছিল : বুঢ়ী হ'ল, ভাল-বেয়াৰ বুজ-বিবেচনা নোহোৱা হ'ল। সকলো কামতে ছিদিব ধৰা হ'ল।

সুনীতাৰ মোমায়েক এজনো আছিল তেনেকুৱা স্বভাৱৰ। আনৰ দোষ খুঁচি-খুচৰি উলিউৱাবিধৰ। কিন্তু সুনীতাৰ গিৰিয়েক সুৰেশ আছিল এইবোৰ সকলোৰে কথাৰ উৰ্ধৰ মানুহ। তেওঁ সদায় ইঁ হি-মাতি দিন কটাইছিল।

কিছুদিনৰ অন্তত কপালীৰ ল'ৰাটোৱে গৰিমাৰ ল'ৰা ছটাৰ সংগদোষত পঢ়া-শালিবপৰা পলোৱা বা পঢ়াশালিলৈ নোযোৱা হ'ল একেবাৰেই। কথা মাথোন সিমানেই নহয়, নানান ধৰণৰ বেয়া স্বভাৱৰ সৃষ্টি হ'ল তাৰ মাজত। এইদৰে কপালীৰ ল'ৰা কপেন ক্ৰমাত আঙবটীয়া হৈ থাকিল।

এদিন কপালীয়ে ওচৰৰে শাক-পা লি বেচা মানুহ এজনৰপৰা শাক-পাচলি কিনি লৈ ঘৰ পায়েই চিঞৰ-বাখৰ শুনি সুনীতা-হঁতৰ ঘৰলৈ দৌৰি গ'ল। তেতিয়া এক আচৰিত দৃশ্য দেখা পাই তাই থমক খাই

বৈ দিলে। তেতিয়া সুনীতাৰ গিৰিয়েকে
—সুনীতাক উৰাই-ঘূৰাই মাৰ-কিল কৰি
আছিল। কপালীয়ে চিঞৰি উঠি ক'লে,
“ব'ব! এইবোৰ কি কৰিছে? তাইক
কিয় এনেকৈ মাৰ-পিট কৰিছে?”

সুনীতাৰ শাহুৱেকে তিহতিহাই উঠি
ক'লে, “কোননো তুমি মাত মাতিবলৈ
আছিল? তাৰ ঘৈণীক সি পিটিব-কাটিব যি
মন যায় তাকে কৰিব। তোমাৰটোৰ দৰে
মোৰ ল'ৰাটো তিৰীৰ ভুচুং নহয় জানিছা?”

“কি ক'লে? কী কথা ক'লে?
আকৌ এবাৰ কওকেইচোন—?”

সুনীতাৰ শাহুৱেকে বহাৰপৰা থিয় হৈ
উঠি পুনৰ ক'লে:

“আকৌ কৈছোঁ—মোৰ ল'ৰাটো
তোমাৰ গিৰিয়েকৰ দৰে এটা তিৰীৰ
ভুচুং নহয়। নিজৰ বুঢ়া মা'ৰ-দেউতাবক
মৰিশালিত পেলাই থৈ আমাৰ ল'ৰাই
বেলেগ চাল বেলেগ চক নকৰিব তাৰ

তিৰীৰ তিৰিমতীয়া বুদ্ধিত।”

অপমানেৰে থকা-সৰকা হোৱা কপালী
তৎমূৰ্ততে নিজৰ ঘৰলৈ গ'ল, আৰু
গিৰিয়েকক ফোঁপাই-জোপাই ক'লে,
“মই আজি-এই মূহূৰ্ততে ভাড়া ঘৰ এৰি
নিজৰ ঘৰলৈ যাম। এতিয়াই ব'লা।”

“কথানো কি—?”

“তুমি ঠিকেই কৈছিল। যে বেলেগ
চাল বেলেগ চক হোৱাৰ পাছতহে গম
পাম। এতিয়া গম পাইছোঁ—বেলেগে
থকাৰ সুখতকৈ নাখাই থাকিলেও মান-
সন্মানৰ সুখ ঢেৰ উচ্চ স্তৰৰ কথা।”

এই ঘটনাৰ পাছত কপমে কপালীক
লৈ পুনৰ নিজ ঘৰলৈ গৈছিল।

এই ঘটনা যে আচলতে আছিল
সোণালী-সুনীতা সুৰেশ-হীৰামন আৰু
কপমে সজোৱা নাট মাথোন—সেই
কথাটো ৰাং দি টাং সলোৱা কপালীয়ে
তাইৰ বুঢ়ী বয়সতহে জানিছিল।

চোৰ-পঘা

জমিদাৰৰ ঘৰত চুৰি হ'ল। চুৰি হোৱা দ্ৰব্য-সামগ্ৰীৰ অধিক ভাগেই আছিল মূল্যবান কাপোৰকানি। পাছদিনা এইবোৰ চহৰৰ অ'ত ত'ত বেচাৰ চেষ্টা কৰি থাকোঁতে জমিদাৰৰ লগুৰা ৰামুক হাতে-লোতেৰে ধৰা হ'ল।

জমিদাৰে ভাবিলে : ইমানবোৰ বস্তু—কেৱল ৰামুৰেই চুৰি কৰিলেনে ? ওহোঁ, তাৰ লগত নিশ্চয় আৰু কোনোবা-কুহুৰি আছে। কিন্তু—কেনেকৈনো সিবিলাকক বিচাৰি উলিউৱা যাব ?

ৰামুক এই বিষয়ে সোধ-পোছ কৰা হ'ল, ডাবি-ধমকি দিয়া হ'ল, কিন্তু সি মুখ চিলাই হোৱা অৱস্থাতে থাকিল। তেতিয়া জমিদাৰে তাক মাটিৰ তলত থকা পাতাল-কোঠাত আটক কৰি থ'লে।

পাছদিনা গধূলিতে জমিদাৰৰ বৃদ্ধ দেৱান ৰামুৰ ওচৰলৈ গ'ল আৰু ক'লে তাক, “ৰামু, তোমাৰ লগত কোন আছিল আমি জানিলোঁ। কিন্তু তুমি নিজ মুখে ক'লেহে ভাল কৰিবা। তোমাৰ সেই চুৰিৰ লগৰীয়াই কিন্তু এই চুৰিৰ ঘাই তুমি বুগিয়েই ক'লে।”

ৰামুৰে উত্তেজিত হৈ স্থধিলে, “ক'লে এই কথা ?”

“সেই—হেৰি—সেই...কি যেন নাম তাৰ...!”

“নিশ্চয় চৈতানৰ বাচ্চা বিমলে ক'লে ?” ৰামুৰে দাঁত-মুখ কৰচি কৈ উঠিল।

“ওহোঁ !”

“তেনেহ'লে নিশ্চয় ৰূপম দাবোৱানৰেই কাম !” ৰামুৰে পুনৰ ক'লে।

“ওহোঁ, সি নহয়...।” বুঢ়া দেৱানে নামটো স্বৰ্ণবৰৰ ভাও দিলে।

“আকনো কোনে ক'ব ? এই আমি তিনিওটাই মিলিহে চুৰি কৰিছিলোঁ ! আকনো কোনখন ধুবুৰীৰপৰা কোন আহিব ক'বলৈ ?” তিতা-কেঁহা লগা ৰামু জিকজিকাই উঠিল।

তাৰ পাছত জমিদাৰ ডাঙৰীয়াই বিমল আৰু ৰূপমকো ধৰি সিহঁতৰপৰা চুৰি যোৱা বয়-বস্তুখিনি আদায় কৰিলে আৰু লগতে কঠোৰ দণ্ডও বিহিলে।

—কমলা দ্বিবেদী

৫

[আগৰ কথা : অৱশেষত অপূৰ্বৰ অপূৰ্ব মানৱতাবোধ তথা সংইচ্ছা জয়ী হ'ল। দেশৰ বজাই সমীৰব হতুৱা অপূৰ্বৰ আবেদন কেৱল নামঞ্জুৰেই কৰা নাছিল, তেওঁ ঈশ্বৰকো ব্যংগ-বিদ্ৰূপ কৰিছিল, ঈশ্বৰৰ ক্ষমতা আছে যদি ভৈৰৱমলক তথা অগ্নাত ডকাইতবিলাককো ফাঁচিৰ জবীৰপৰা ৰক্ষা কৰে যেন বুলি ইতিকিং কৰি কৈছিল তেওঁ। ঈশ্বৰৰ হৈ অপূৰ্বই এই প্ৰত্যাহ্বান গ্ৰহণ কৰিছিল আৰু ডকাইতবিলাকক তথা ভৈৰৱমলকো ফাঁচিৰ জবীৰপৰা ৰক্ষা কৰি সিহঁতক সং জীৱন যাপন কৰিবলৈ উদ্ধুদ্ধ কৰিছিল। আৰু তাৰ পাছত.....]

“পুত্ৰ, তুমি নিজ কৰ্তব্য যথাবিধি পালন কৰিছা তাৰবাবে মই আনন্দিত।” অপূৰ্বক বিচাৰি অহা সদানন্দ মুনিye অতি মৰমৰে অপূৰ্বক কথাকেইটি ক'লে।

“হে পিতা! পৃথিৱীত পদাৰ্পণ কৰিয়েই—জন্ম লোৱাৰ পাছ মুহূৰ্ত্তৰে-পৰাই কিবা নহয় কিবা-সমস্যাৰ সন্মুখীন হৈছোঁ। এতিয়াহে অলপ আহৰি

পোৱা হৈছোঁ। এতিয়া এই পৃথিৱীখন ভালকৈ চাই মই পৃথিৱীখনৰ সম্পৰ্কে জ্ঞানলাভ কৰিব খুজিছোঁ।” অপূৰ্বই ক'লে।

“নিশ্চয়, পুত্ৰ মোৰ, নিশ্চয়, তুমি বিশ্ব-দৰ্শনলৈ ওলোৱা, প্ৰতি পদক্ষেপতে শিক্ষা গ্ৰহণ কৰা। ভুল পথ লোৱা মানৱক সঠিক পথ দেখুৱাবৰ চেষ্টাৰ ক্ৰটি নকৰিবা।” সদানন্দ মুনিye ক'লে।

‘সান্দৰ্শন’

অপূৰ্বই মুনিক সাষ্টাংগে প্ৰণিপাত কৰিলে আৰু হিমগিৰিৰপৰা দ্ৰুত গতিৰে নামি বিস্তীৰ্ণ প্ৰান্তৰলৈ বুলি যাত্ৰা কৰিলে। সদানন্দ মুনিয়ে তেওঁৰ এই অপূৰ্ব সৃষ্টিলৈ একেধাৰে চাই থাকিল আৰু চাওঁতে চাওঁতেই অপূৰ্ব সেই ঠাইৰপৰা অদৃশ্য হৈ পৰিল।

গধূলি হওঁ হওঁ হ'ল, চাৰিওফালে অন্ধকাৰ চাপি আহিল। বহু দূৰত পোহৰৰ সমদল উজ্জলি উঠা দেখা গ'ল আৰু অপূৰ্বই সেই নিমজ তথা সূচীভেদ্য অন্ধকাৰ ভেদ কৰি দ্ৰুত গতিৰে পোহৰলৈ বুলি গৈ থাকিল।

সেই পোহৰময় ঠাই আছিল বজ্জপুৰী ৰাজ্যৰ ৰাজধানী। ঠায়ে ঠায়ে মানুহৰ ভিৰ। কিয় ঠায়ে ঠায়ে ইমান মানুহ গোট খাইছেহি—অপূৰ্বই সেই কথা নাজানে। কিন্তু কৌতূহলী অপূৰ্বও মানুহৰ এই ভিৰৰ মাজত সোমাই পৰিল। মানুহবিলাক একাণপতীয়া হৈ এটা ৰাজকীয় ঘোষণা শুনি আছিল।

ছুটা চিপাহীয়ে-ঢোল বজাই বজাই ৰাজ্যখনৰ সকলোতে ঘূৰি ঘূৰি ঘোষণা কৰি আছিল :

‘বজ্জপুৰী ৰাজ্যৰ প্ৰজাক এই ঘোষণা-যোগে জনোৱা হৈছে যে—আমাৰ ৰাজকুঁৱৰীৰ অনাৰোগ্য বেমাৰ যিজনে ভাল কৰি দিব পাৰিব, মহাৰাজে সেই-জনৰ দেহৰ ওজন মতে সোণৰ টেঁকুৰা আৰু লগতে অগ্ৰাণ্য উপহাৰ-পুৰস্কাৰো দিব। আমাৰ এই ঘোষণা হ'ল ৰাজকীয় ঘোষণা আ—আ—আ—!’

এই ৰাজকীয় ঘোষণা শুনি কিছুমানে পৰস্পৰৰ মাজত কোৱাকুই কৰি থাকিল। কিছুমান হতাশ হৈ গুচি গ'ল। অলপ পাছত তাত আৰু কোনো এজনো নাথাকিল। মাত্ৰ দুজন মানুহ বহি থাকিল। এনে অভিনৱ ৰাজকীয় ঘোষণা শুনি এই দুজন মানুহক অত্যন্ত আনন্দিত

হোৱা যেন দেখা গ'ল।

“ৰজাৰ এই ঘোষণা শুনিবৰ কাৰণেহে ইমান দিন ধৰি মই বাট চাই আছিলোঁ। এয়া ঘোষণা নহয়, ৰজাৰ কান্দোনহে। সমুখত বিপদ দেখি হাতীয়ে ওদালৰ গুৰিত কান্দিবলৈ যোৱাদি আমাৰ ৰজায়ে কান্দিছেহে!” ওখ-পাখ দীঘল দঢ়ীয়াই হাঁহি হাঁহি ক'লে। তাৰ এই দাঢ়ি আচল নহয়, নকলী দাঢ়ি। তাৰ মূৰত এটা বিৰাট আকাৰৰ ক'লা পাগুৰী, আৰু তাৰ চকুযুৰি বিষধৰ ফেটীৰ দৰে ক্ৰুৰ হৈ জিলিকি আছিল।

“গুৰু! ৰাজকুঁৱৰীৰ চিকিচ্ছা কৰিবলৈ যাওঁতে ভালকৈ পেট-পূজা কৰি যাব। পাৰেমানে দন টানিব। যিমান দন টানিব, সোণও সিমানেই অধিককৈ পাব। মই গুৰু, ঠিক কথা কৈছোঁনে?” এই কঁটীয়া বজকটোৱে সুধিলে। কঁটীয়া হ'লে কি হ'ব—তাৰ মস্ত দীঘল একোচ মোচ মনকৰিবলগীয়া।

“কৈছা—হওঁতে সইত্। একেবাবে সাঁচেকাটে সইত্ কথা, কুস্তাও! মই অস্বীকাৰ কৰা নাই যে তুমি বঢ়িয়া পৰামৰ্শয়েই দিছা। কিন্তু এই কথাটোও পাহৰি নাযাবা' যে তোমাৰ এই গুৰু সৰ্পকেতুও কম হুঁচিয়াৰ নহয়। মই কেৱল

সেই তুচ্ছ সোণৰ কাৰণেই এই আঁচনিখন পাতিছিলোঁ বুলি ভাবিছানে কি?” সৰ্পকেতুৱে কঁটীয়া কুস্তাওক সুধিলে।

“আকনো কি—গুৰু?” কুস্তাওই কককাই সুধিলে।

“তোমাৰ উস্তাদোঁকা উস্তাদে কেৱল এই ৰাজকুঁৱৰীকে নহয়, পুৰা ৰাজ্যখনকে গাগল গিলা দি গিলিবলৈ—পুৰা ৰাজ্যখনৰে উস্তাদ হ'বলৈ মন মেলিছে।” সৰ্পকেতুৱে সাপৰ দৰে হাঁহি মাৰি ক'লে।

কুস্তাওই কথাটোৰ মাথা-মুণ্ড বৰ বিশেষ বুজি নাপাই টিকাত খুচুখুচকৈ খজুৱাবলৈ ধৰিলে আৰু থতমত খাই

ক'লে, “হেৰি—মানে—শুক—মই দেখোন
সিমান একো বুজা নাই দেখোন—।”

“হাৰে বেওকুফ! শুনা। আমাৰ
ৰাজকুঁৱৰী হ'ল বজাৰ একমাথোন সন্তান।
হয়নে নহয়?” সৰ্পকেতুৱে তাৰ শিষ্যক
পৰীক্ষাৰ মনেৰে সুধিলে।

“ওঁ, ওঁ, হয় শুক!” কুম্ভাণ্ডই ক'লে।

“বজাক কোৱা হ'ব যে—ৰাজকুঁৱৰীক
ভাল কৰি তোলাজনক তেওঁ যদি জোঁৱাই
হিচাপে লয়, অৰ্থাৎ—ৰাজকুঁৱৰীক যদি
মোৰ লগত বিয়া দিয়ে—তেহে ৰাজ-
কুঁৱৰীৰ চিকিৎসা কৰিম, নহ'লে নকৰোঁ।
বজাই বাধ্যত পৰি সন্মতি দিব আৰু

ৰাজকুঁৱৰীক বিয়া কৰাই—মই হ'ম—।”

“জমাই-বজা!” কুম্ভাণ্ডই আৰু ব'ব
নোৱাৰি কৈ উঠিল।

সৰ্পকেতুৱে ঠা ঠাকৈ হাঁহিবলৈ ধৰিলে
আৰু হাঁহি অলপমান বখাই এহেগত
কুম্ভাণ্ডক সুধিলে, “কোৱা, মোৰ
আচনিখন কেনে?”

“অঃ! জৱাব নাই, শুক! পিছে—”
কুম্ভাণ্ডই পুনৰ থতমত খাই বৈ দিলে।

“পিছে কি—?” সৰ্পকেতুৱে সাইলাথ
সাপৰ দৰে অগা-পিছাকৈ ছলি ছলি
ক'লে, “এই কথাৰ কোনো পিছও নাই,
অ'গও নাই। অগা-পিছা সকলো মিছা।
কেৱল মইহে সঁচা। বুইছা? মহৎ বুদ্ধিয়ক
মানুহৰ মগজু বোলা পদাৰ্থ আছে, যিটি
বস্তু তোমালোকৰ নাই, নহ'ব। যেই কি
নহওক—এতিয়া শুনা। মই নিজেই তো
নিজৰ বিয়াৰ কথা বজাক ক'বগৈ
নোৱাৰোঁ। গতিকে—বজাক এই কথা-
কিটা তুমিহে ক'বগৈ। ক'বগৈ যে—”
সৰ্পকেতুৱে নিবহ নিবহকৈ ক'লে,
“বজাক ক'বগৈ যে—মানৱৰ দুখ-চষ্ট
গুচাবৰ বাবে অংগ্যৰ মাজত আছে এক
সুপ্ৰাচীন বটবৃক্ষ—বৰগছ। সেই কাৰণে
—সেই বটবৃক্ষৰপৰা বৰ প্ৰাৰ্থনা কৰিবৰ
বাবে মহাবাজে কালিলৈ নিশাৰ দ্বিতীয়

প্ৰহৰত সেই অৰণ্যলৈ অকলশৰে যাব লাগিব। লগত কাকো ল'ব নোৱাৰিব। তেতিয়া বটবৃক্ষই বৰ নিদিব। —এই বৰগছজোপা জংগলৰ কোনখিনিত আছে তুমি জানা নিশ্চয় ?”

“হয় উস্তাদ হেৰি—গুৰু! জংগলৰ নৈৰ ফালে য'ত একালে বহল জলাহ আৰু আন ফালে ভঙা দ'ল এটা, তাৰে মাজত আছে সেই বৰগছজোপা, যিজোপা বৰগছৰ বিৰাট খোৰোঙত লুকাই থাকি আপুনি অসংখ্য ডকাইতি কৰিছিল।” কুস্তাণ্ডই সৰ্পকেতুক ক'লে।

“ঠিক ঠিক বেটা! তুমি সঠিককৈ মনত ৰাখিব পাৰিছা। তোমাৰ ছিতিশক্তি পথৰ। ঠিক আছে, তুমি পাৰিবা। বজাক কথাকেটা কৈয়েই তুমি বিজুলী গতিৰে মোৰ ওচৰলৈ গুচি আহিবা, আৰু বজা জংগললৈ অহাৰ ঢেৰ আগতেই বৰবছৰ খোৰোঙত বহি থাকিবাগৈ। বজাই যেতিয়া বৰগছজোপাক সেৱা কৰি বৰ পাখনা কৰিব, তেতিয়া বজাক তুমি পৰামৰ্শ দিবা।” সৰ্পকেতুৱে সাৰকথা কৈ দিলে।

“কি পৰামৰ্শ দিম, উস্তা—ধ্যৈ—গুৰু ?” কুস্তাণ্ডই সুধিলে।

“পৰামৰ্শ দিবা যে—ওচৰতে বহু বহু

কালৰ পুৰণা মন্দিৰ এটা আছে, আৰু তাত আছে এগৰাকী অলৌকিক ক্ষমতা সম্পন্ন সাধু। এই সাধুৰ সৈতে যদি ৰাজকুঁৱৰীৰ যোৰা পাতি দিয়া তেনেহ'লে ৰাজকুঁৱৰী চিৰকালৰ বাবে সম্পূৰ্ণ ভাল হৈ উঠিব। এই কথাও ক'বা যে—ৰাজকুঁৱৰীৰ আচৰিত অশুখ ভাল কৰাৰ ক্ষমতা কেৱল এইগৰাকী সাধুৰহে আছে, আৰু এই সাধুৰ সৈতে ৰাজকুঁৱৰীৰ বিয়া নাপাতিলে ৰাজকুঁৱৰীৰ মৃত্যু হ'ব, বজাৰো মৃত্যু হ'ব। তোমাৰ কথা—অৰ্থাৎ বটবৃক্ষৰ কথাত বিশ্বাস কৰি বজা মোৰ কাষ চাপিব, মোক ৰাজধানীলৈ আদৰি লৈ

যাব. আক বিয়াখনো পাতিব। তাৰ পাছতহে মই ৰাজকুঁৱৰীক ভাল কৰি তুলিম।” সৰ্পকেতুকে তাৰ শিষ্য কুস্তাণ্ডক কথাখিনি লাহে-ধীৰে বুজাই ক’লে।

“কিন্তু গ—গুৰু, আপুনি যে কৈছিল যে ৰাতিপুৱা তুলসীপাতৰ ৰস আৰু গধূলিৰ পাছত বেলপাতৰ ৰস খালেই ৰাজকুঁৱৰী ভাল হৈ উঠিব—তাৰ কি হ’ল? আপোনাৰ শিষ্য হৈ এইখিনি চিকিচ্ছাও মই কৰিব নোৱাৰিমনে? ৰাজকুঁৱৰী ভাল হৈ উঠাৰ পাছত আপুনি গৈ দৰাটি হৈ চাকুলী পীৰাটিত বহি বিয়াটি কৰাব! মই ভাল কৰি তুলিলে মোকো

মহাৰাজে কিবা নহয় কিবা এটা নিশ্চয় কৰি-কৰাই দিব।” কুস্তাণ্ডই ক’লে!

“এনেবোৰ ডাঙৰ ডাঙৰ আশা মনত নোপোহাই ভাল, শিষ্য! মই যেতিয়া ৰজা হ’ম, তেতিয়া অৱশ্যে মই তোমাক—হেৰি কি বোলেনে—”

সৰ্পকেতুৱে কিবা ক’ব খুজিছিল, কিন্তু কুস্তাণ্ডই কৈ উঠিল, “মোক মন্ত্ৰী-চন্ত্ৰী বনাব। নহয় জানো?”

“ন—নহয়, মই আগতেই কৈছিলোঁ। যে মই তোমাক মোৰ উপদেষ্টা পাতিম।”

শুনি কুস্তাণ্ড ফেঁচামুৱাটো হৈ পৰিল।

“জলুদি জলুদি ৰাজধানীলৈ যোৱা, আৰু নিজৰ কাম পাক কৰি উভতি আহাঁগৈ। মই সেই আওপুৰণি মন্দিৰৰ ওচৰত তোমাৰ বাট চাই বৈ থাকিম।” ইমানলৈকে কৈয়েই সৰ্পকেতুৱে তাৰপৰা পৰ্বে-ঠেঙাৰ দৰে খোজ ল’লে।

অপূৰ্বই অদৃশ্য হৈ থাকি সৰ্পকেতু-আৰু কুস্তাণ্ডৰ মাজত হোৱা কথাখিনি শুনিছিল। ৰাজকুঁৱৰীক যে এই সৰ্পকেতুৱেই মন্ত্ৰ বা তন্ত্ৰৰ বলেৰে অশুখীয়া কৰি পেলাইছিল আৰু এতিয়া আকৌ ভাল কৰি তোলাৰ ছলেৰে বিয়া কৰাবলৈ বড়বন্ত পাতিছে—সেই কথা বুজাত অপূৰ্বই ভুল কৰা নাছিল।

অপূৰ্বয়ো সৰ্পকেতুৰ পিছ ল'লে। এই
অবণ্য বহুপুৰীষপৰা বৰ বেছি দূৰ নাছিল।

তাত্ত্বিক সৰ্পকেতুৱে মৰা মানুহৰ মূৰৰ
লাওখোলা, বিভিন্ন জন্তুৰ ছাল, সেন্দূৰ,
ত্ৰিশূল আৰু বং-বিৰঙৰ গুড়ি লুকুৱাই
থৈছিল। বাতিৰ প্ৰথম প্ৰহৰ পাৰ হ'ল,
আৰু তাৰ পাছত কুম্ভাণ্ড তালৈ আহিল।

কুম্ভাণ্ডই ক'লে, “উস্ত্—গ্—গুৰু,
আপোনাৰ আদেশ আখৰে আখৰে পালন
কৰিছোঁ। কালিলৈ মহাৰাজ ইয়ালৈ
আহিব বাতিৰ দ্বিতীয় প্ৰহৰৰ অন্তত।
তেওঁ অকলেই সেই বৰগছজোপাৰ
ওচৰলৈ যাব বুলি কৈছে।”

“ছাহ্—বাইছ্!” সৰ্পকেতুৱে তিনি
নাচ মাৰি ক'লে, “মই অত্যন্ত ভাল
পাইছোঁ, শিচ্! এতিয়া—বৰগছৰ
খোৰোঙতে বহি থাকাগৈ। লগতে—
বজ্জাক কি কি কথা ক'ব লাগিব তাকে
বাৰে বাৰে আওবাই থাকা। মই যিকিটা
শব্দ ক'বলৈ কৈছোঁ তোমাক, ঠিক
সেইকিটা ক'বা। বেছিও নহয়, কমো
নহয়। ছ'চিয়াৰ!”

এই কথাৰ উত্তৰত কুম্ভাণ্ডই তাৰ বিৰাট
বজ্জবটালী হেন মূৰটো হেলেকলেকীয়াকৈ
কাতি কৰি দিলে।

আউসীৰ নিশা। অধিকন্তু গোটেই

আকাশখন ওন্দোলাই আছে। বাট-পথ,
বিশেষকৈ অবণ্যৰ লুংলুঙীয়া বাট
একেবাৰেই নমনি। অথচ—অকলশৰেই
যাব লাগিব, নইলে কাম নিসিজিব।
গতিকে—মহাৰাজে তেওঁৰ দেহবক্ষীক
ৰাজ আলিত বৈ থাকিবলৈ কৈ অবণ্যৰ
ভিতৰলৈ সোমাই গ'ল।

বহু সময়ৰ আগবেপৰাই অপূৰ্বই সেই
বৰগছজোপাৰ ওচৰৰে অন্য এজোপা গছৰ
ওপৰত উঠি বহি আছিল। মহাৰাজ
ঘেঁৰাত উঠি সেই বৰগছজোপাৰ কাষ
পাই ঘোঁৰাবপৰা নামি দিলে আৰু তাৰ
পাছত বৰগছজোপাক ভক্তিপূৰ্ণভাবে

নমস্কাৰ কৰি তেওঁৰ জীয়েকৰ বেমাৰৰ কথা বৃক্ষক বিবৰি ভক্তি চিত্তেৰে কৰযোবে ক'লে, “হে পৱিত্ৰবৃক্ষ! দয়া কৰা মোক, মোৰ পুত্ৰীৰ অসুখ ভাল কৰি দিয়া।”

তেতিয়া কুম্ভাণ্ডই সেই বৰগছৰ খোৰোঙৰপৰা গম্ভীৰ কণ্ঠেৰে ক'লে, “হে ৰাজন্! অলপমান আঁতৰত—তোমাৰ সোঁ ফালে অলপমান গৈয়েই এটা আন্তপুৰণি মন্দিৰ আৰু তাত এটা তান্ত্ৰিকক দেখা পাবা। এই তান্ত্ৰিকটোক মুহূৰ্ত্ততে বন্দী কৰিবা, বা লাগিলে বধ কৰিবা, তেতিয়া তোমাৰ পুত্ৰীৰ আধাখিনি বেমাৰ ভাল হৈ যাব। আৰু—কালিলৈ তোমাৰ প্ৰাসাদৰ পূব ফালৰ দুৱাৰত যিজন চুটি-চাপৰ যুৱকক দেখা পাবা, তাৰ সৈতে যদি ৰাজকুঁৱৰীৰ বিয়া পাতি দিয়া, তেনেহ'লে বাকী আধা বেমাৰো তৎক্ষণাত্ ভাঙ্গ হৈ যাব। মনত ৰাখিবা—সেই যুৱক দেখাত চুটি-চাপৰ

কিন্তু তাৰ মোচকোচা মস্ত দীঘল।”

তেতিয়া অপূৰ্বই হঠাৎ বৰগছৰ খোৰোঙত জুই লগাই দিলে আৰু মস্ত মোচ থকা চুটি-চাপৰ কুম্ভাণ্ড খোৰোঙৰপৰা জাঁপ মাৰি ওলাই ফেঁটীৰ মূৰ ছিঙা লব দি পলাবলৈ ধৰোঁতেই অপূৰ্বৰ নিৰ্দেশত মহাৰাজে কুম্ভাণ্ডক বন্দী কৰিলে আৰু ঘটনাৰ আলোচ-লেখ লৈ এডেও-ছুডেওকৈ মেকুৰী খোজেৰে পলাবলৈ ধৰা তান্ত্ৰিক সৰ্পকেতুকো বন্দী কৰিলে।

তাৰ পাছত মহাৰাজে অপূৰ্বক সুধিলে, “কিন্তু—হে মহাত্মা! মোৰ পুত্ৰীৰ অসুখ কেনেকৈ ভাল হ'ব অনুগ্ৰহ কৰি কওক।”

“ৰাতিপুৱা শুদাপেটীয়াতে তুলসীপাতৰ ৰস আৰু গধূলিৰ পাছত বেলপাতৰ উপৰ্যুপৰি ৰস কেইদিনমান খুৱালেই ৰাজকুঁৱৰীৰ অসুখ একোবাৰে নোহোৱা হ'ব মহাৰাজ!” এই বুলি কৈয়েই অপূৰ্ব থিতাতে অদৃশ্য হৈ পৰিল। [আগলৈ]

উপকাৰৰ আঁৰত

আত্মপ্ৰতিজ্ঞাবে অটল বজা বিক্ৰমাদিত্যই
পুনৰ সেই গছৰপৰা মৃতদেহটো নমাই
আনি কান্ধৰ ওপৰত পেলাই লৈ একমনে
আউসীৰ অন্ধকাৰৰ মাজেদি নিবল-নিস্তন্ধ
শ্মশানলৈ বুলি নীৰৱে-নিমাতে গৈ থাকিল।
তেতিয়া মৃতদেহৰ মাজত থকা বেতালে
কৈ উঠিল, “হে ৰাজন্, তুমি যদি আত্মস্বার্থী
নহয়, যদিহে আনৰ উপকাৰার্থে এনে
অভাৱিত শ্ৰম যুগ যুগ ধৰি কৰি আছা,
তেনেহ’লে আগলৈ অধিক শ্ৰম কৰাৰ
আগতে ৰমেশ নামৰ উপকাৰী ভৃত্য এটিৰ
কাহিনী শুনি লোৱা। এই কাহিনীয়ে
তোমাক যে কিঞ্চিৎ ভাবি চোৱাৰ সমল
দিব সেই কথাত অকণোকে সন্দেহ
নকৰিবা। আক লগতে তোমাৰ পথশ্ৰম
নিশ্চয় কথঞ্চিৎ লাঘৱ হ’ব।” এই বুলি কৈ
বেতালে নিবহ নিবহকৈ ক’বলৈ ধৰিলে :

‘বেতাল-কথা’

সুপ্রাচীন কালত ববাহগিৰি নামৰ সমৃদ্ধ
গাঁও এখনত বিনয় নামৰ এজন ডাঙৰ
বণিজ্যৰ আছিল। বিনয় আছিল অতি
বুদ্ধিমান তথা পৰিশ্ৰমী বণিক। এই গুণ
থকা হেতুকে—ইমানদাবীৰে বেহা-বেপাৰ
কৰি তেওঁ সুপ্ৰচুৰ ধন উপাৰ্জন কৰিছিল।
কিন্তু ইমানকৈ অৰ্জিও তেওঁ কেতিয়াও
দান ধৰ্ম কৰা নাছিল। বিনয় ধাৰ্মিক আৰু
যথেষ্ট পৰিমাণে দেৱভক্তিসম্পন্ন হোৱা
সত্ত্বেও দান-ধৰ্মত নাছিল।

ৰমেশ হ'ল বিনয়ৰ পৰিচাৰক।
পৰিচাৰক হিচাপে ৰমেশ অতি বিশ্বস্ত
আৰু বাধ্য আছিল।

এদিন ৰমেশে তাৰ গৰাকী বিনয়ৰ
ভৰি পিটিকি থাকোঁতে ক'লে, “মালিক,
আপুনি যদি খং নকৰে, কথা এটা ক'ম
বুলি ভাবিছোঁ।”

বিনয়ে হাঁহি হাঁহি ক'লে, “যদি মোৰ
খং উঠাকৈ কিবা কোৱা, খং মুঠাকৈ
নাথাকে। খং-বাগ পৰিহাৰ কৰিব পৰা-
হেঁতেন ময়ো। মালিক নহ'লোহেঁতেন,
তুমিও পৰিচাৰক নহ'লাহেঁতেন। ঠিক
আছে, খং উঠে যদি উঠক, তথাপি যি
ক'বলগা আছে কোৱা।”

ৰমেশে সন্দেহ সন্দেহলগা কঠেৰে
ক'লে, “মালিক, আপুনি জীৱনত ঢেৰ
আৰ্জিলে, বহুনাই দি কোঁচালে। আপোনাৰ
এনে অপৰিমিত ধন ভাগ কৰিবলৈকো
আন কোনো নাই। তেনেস্থলত—আপুনি
দান-ধৰ্ম কৰি মহ-খিয়াতিৰ উপৰিও পুণ্য
আৰ্জিব পাৰে দেখোন! কিয় এনেবোৰ
দান-ধৰ্ম নকৰে আপুনি, মালিক?”

পৰিচাৰকৰ কথা শুনি বিনয় অবাৰু
হ'ল। ইঠাৎ বিনয়ে নিজক বহুৱা ববাহেন
ভাবি থাকিল। তাৰ পাছত নিজক সংযত
কৰি লৈ ক'লে, “ৰমেশ, তোমাৰ ওচৰত
ধন নাই বুলিহে তেনেকৈ কৈছা। তোমাক
ধন দিলেও তুমি ধৰ্ম-কৰ্ম কৰি থাকিব
পাৰিবা বুলি ভাবিছানে বাক?”

ৰমেশে লগে লগে কৈ উঠিল, “নিশ্চয় পাৰিম, মালিক।”

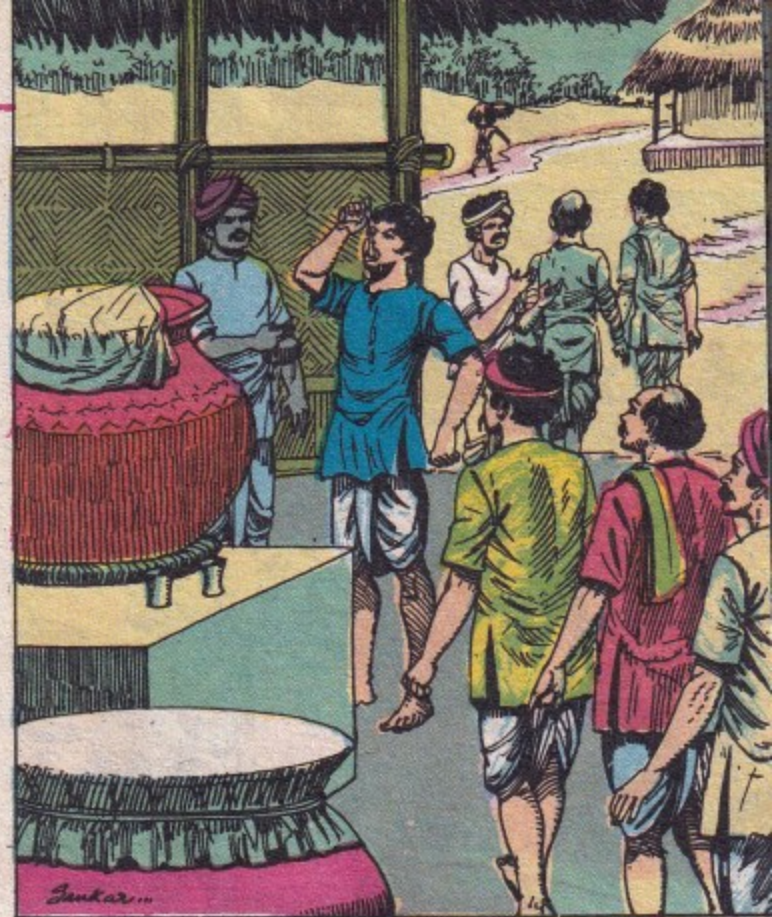
“ঠিক আছে। শুনা তেন্তে—। মই তোমাক এশ মুদ্রা দিম। এইখিনিৰে কেনেকুৱা ধৰ্ম-কৰ্ম কৰা বা কৰিব পাৰা— তুমি নিজেই পৰীক্ষা কৰি চোৱা। কিন্তু এটা কথা সদায় মনত ৰাখিবা, এই ধনৰ কথাত বা ধৰ্ম-কৰ্মৰ কথাত ভুলতো ক’তো-কাৰো ওচৰত মোৰ নাম নল’বা। কোনেও মোৰ কথা অৰ্থাৎ মই তোমাক ধন দিয়াৰ কথা গমকে নাপায় যেন চাবা।”

এই বুলি কোৱাৰ কেইদিনমানৰ পাছত বিনয়ে তেওঁৰ পৰিচাৰক ৰমেশক এশ মুদ্রা দিলে।

তেতিয়া আছিল জহৰ দিন। ৰমেশে গাঁৱৰ সোঁমাজত আলিবাটৰ কাষত বিনয়ে দিয়া ধনেৰে গৰমৰ দিনত বাটকুৱাই পানী খোৱা ঠাইৰ বন্দৱস্ত কৰি দিলে। ব’দঘাই গাঁৱৰ বাটেদি ঘামি-জামি আহি ঠাণ্ডা পানী খাবলৈ পাই ৰাইজে ৰমেশৰ ভূৰি ভূৰি শলাগ ল’লে।

পৰিচাৰক ৰমেশে যে যথেষ্ট সং ভাবে ধনখিনি প্ৰকৃততেই ধৰ্মকাৰ্য্যত ব্যয় কৰিছে, এই কথা জানি বিনয় আনন্দিত তথা তুষ্ট হ’ল।

কিছু দিনৰ পাছত ৰমেশে পুনৰ

বিনয়ক ক’লে, “মালিক, মোৰ ওচৰত ধন নাই। ধন থকা হ’লে এইখন গাঁৱতে দূৰণিবটীয়া যাত্ৰীসকলৰ বাবে এখন খাজিখোৱা পাতি দিব পৰা গ’লহেঁতেন।”

এই কথা শুনি বিনয়ে হাঁহিলে আৰু ক’লে, “ৰমেশ, বনোৱা খাজিখোৱা, ধন যি লাগে যিমান লাগে দিম মই। কিন্তু সাৱধান— মই ধন দিছোঁ বুলি কাক-পক্ষীয়েও নাজানে যেন চাবা।”

বিনয়ে এইখন গাঁৱতে খাজিখোৱা পতাৰ বাবে জোখে-জোখাৰে ধন পৰিচাৰক ৰমেশক দিলে।

তিনি মাহৰি ভিতৰতে খাজিখোৱা

এখন সাজি উলিয়ালে। বাতিৰ পৰতে যিহঁতৰ ক'তো থকা ঠাই নিমিলে, এইখন খাজিখোৱাত সিহঁতৰ বাতিৰ আশ্ৰয় মিলিল। মানুহৰ মুখে মুখে এইখন খাজিখোৱাৰ নাম হ'ল 'ৰমেশৰ ধৰ্মশালা'।

এইদৰে কিছুকাল পাৰ হ'ল। আকৌ এদিন ৰমেশে বিনয়ক ক'লে, “মালিক, কিছুমান ছখীয়া ইমানেই ছখীয়া যে দিনো এমুঠিও খাবলৈ নাপায়। মোৰ মন থাকিলেও মোৰ ওচৰত ধনেই নাই— গতিকে—ভাৰিও একো লাভ নাই। .. ”

“ধন থকাহেঁতেন কি কৰিলাহেঁতেন—?” হাঁহি হাঁহি বিনয়ে সুধিলে ৰমেশক।

“মই প্ৰতিদিন ছখীয়া-ভুকীয়াহঁতক অন্নদান কৰিলোহেঁতেন, মালিক।” ৰমেশে বিনয়ক ক'লে।

বিনয়ে অলপ পৰলৈ ভাবি চলে, তাৰ পাছত ক'লে, “মই জীয়াই থকালৈকে— ধনৰ বন্দৱস্ত হৈ যাব, কৰি দিম। কিন্তু— ইমান গধুৰ দায়িত্ব তুমি কঢ়িয়াব পাৰিবা জানো, ৰমেশ?”

“মালিক, ধৰ্ম কেতিয়াও গধুৰ কৰ্ম নহয়। মানুহে মন কৰিলে কৰিব নোৱাৰা ছন নাই।” ৰমেশে ক'লে।

এইদৰে, বিনয়ৰ ধনৰ সহায়তাবে ৰমেশে ছখীয়া-ভুকীয়াহঁতক অন্নদান কৰিবলৈ ধৰিলে। ৰমেশে অন্নদান কৰাৰ বাতৰি বায়ুবেগে সকলোতে বিয়াপি পৰিল আৰু তাৰ ফলত দলে দলে ছখীয়া-ভুকীয়াহঁত তাত অন্নগ্ৰহণ কৰিবলৈ ঢপলিয়াই আহি থাকিল।

ছখীয়াহঁতে খাই থাকোঁতে কৈছিল, “ৰমেশ হ'ল প্ৰকৃততেই ধৰ্মাত্মা, ঈশ্বৰে তেওঁক স্মৃতি কৰক।”

এইবোৰ কথা শুনি ৰমেশ অতি আনন্দিত হৈছিল আৰু তৃপ্তি লভিছিল।

এই দৰে বছ বছৰ পাৰ হ'ল।

আৰু এদিন হঠাৎ বিনয় ঢুকাল।

বিনয়ৰ কোনো ওৱাৰিচ নথকাত

তেওঁৰ সা-সম্পদ দেশৰ বজাই অধিগ্ৰহণ কৰিলে। তাৰ ফলত — ধনৰ অভাৱত বিনয়ৰ পৰিচাৰক বমেশেও বাধ্যত পৰি অন্নদান বন্ধ কৰি দিলে।

বমেশে দুখীয়াহঁতক ক'লে তাৰ ধনৰ অভাৱৰ কথা। কিন্তু সিহঁতে বমেশৰ কথা বিশ্বাস নকৰা হ'ল। বমেশক এতিয়া বিধবমী আৰু বিশ্বাসঘাতক বুলিও কোৱা হ'ল। আৰু—এই উগ্ৰ দুখীয়া-ভুকীয়াহঁতে এদিন বমেশক শিলেৰে খুন্দিয়াই খুন্দিয়াই মাৰি পেলোৱা হ'ল।

এই কাহিনী কোৱাৰ অন্তত বেতালে বিক্ৰমাদিত্যক ক'লে, “হে ৰাজন্, বমেশৰ এই অকালমৃত্যুৰ বাবে দায়ী কোন? বিনয়? নে দুখীয়া-ভুকীয়াহঁত? মোৰ এই প্ৰশ্নৰ সঠিক উত্তৰ জানিও যদি নিদিয়া— তেনেহ'লে তোমাৰ মূৰ ফাটি চাৰিফাল হ'ব বুলি প্ৰৱকৈ জানিবা।”

বেতালৰ এই প্ৰশ্নৰ উত্তৰত বিক্ৰমাদিত্যই

ক'লে, “বমেশে যেতিয়াই খুজিছিল, ধন দিছিল, কিন্তু বিনয়ে এই কথা কাকো ক'বলৈ নিষেধ কৰিছিল বমেশক। গতিকে—বিনয়ক আমি সহজেই নিঃস্বাৰ্থী বুলি ক'ব পাৰোঁ। কিন্তু বমেশ নিঃস্বাৰ্থী নাছিল। সি তাৰ নাম-খ্যাতিলৈহে দান-ধৰ্ম কৰা হৈছিল আৰু তাৰে অসংখ্য এলেহুৱাৰো সৃষ্টি হৈছিল। এইবোৰ একো নকৰাকৈয়েই ফেৰল খাই-বৈ টোপনিয়াইছিলহে। অলপ-অচৰ বুঢ়া মানুহক, বা বিকলাংগহঁতক এই দৰে সহায় কৰাৰ যুক্তি আছে, কিন্তু কেৱল দুখীয়া বুলিয়েই শুই-বহি খোৱা তীৰিণ কুটাও হীৰিণ নকৰা ফুকন বোলোৱাটো এক জঘন্য অন্তায়-অপৰাধ। নিজৰ খ্যাতিৰ স্বাৰ্থত। এই অপৰাধৰ বাবেই বমেশৰ অকালমৃত্যু ঘটিল।”

বিক্ৰমাদিত্যই এই কথা কোৱাৰ লগে লগেই শ'টো লৈ পুনৰ সেই গছজোপাৰ ওচৰলৈ বেতাল উভতি গ'ল। [কল্পিত

সোণতকৈয়ো দামী

হীৰালাল আছিল স্মৃতৰ কাৰবাৰী। বামপুৰৰ ওচৰ-কাষৰ গাঁওবিলাকৰ বাইজে টানে-মস্কিলে হীৰালালৰপৰা টকা ধাবলৈ লৈছিল। গহনা-পাতি, কাঁহৰ বাচন-বৰ্তন বা অন্যান্য দামী-কমদামী বস্তু বন্ধক হিচাপে লৈহে টকা দিছিল হীৰালালে।

বীৰভদ্ৰ নামৰ মানুহ এজন প্ৰায়েই হীৰালালৰপৰা টকা বিচাৰি আহিছিল। বীৰভদ্ৰ আছিল এজন কৃষক।

বীৰভদ্ৰই যেতিয়াই হীৰালালৰপৰা ধাবলৈ টকা লৈছিল—সোণৰ এডলীয়া গোটা খাক অৰ্থাৎ বালা এডাল বন্ধক হিচাপে দিছিল হীৰালালক।

বীৰভদ্ৰই আহিব, টকাৰ কথা ক'ব, সোণৰ বালাডাল হীৰালালক দিব, আৰু লগে লগে টকা লৈয়েই গুচি যাব। তাৰ

পাছত—এদিন স্মৃতৰে সৈতে টকাখিনি হীৰালালক দিব, বালাডাল পুনৰ লৈ যাব।

এবাৰ বীৰভদ্ৰই সেই একেইডাল বালা হীৰালালক দি টকা লওঁতে তাত তেতিয়া বৈ থকা সোণাৰি বামজয়ে বীৰভদ্ৰই বন্ধক হিচাপে থৈ যোৱা বালা-ডাল চাই আচৰিত মানিলে। বামজয়ে ভাবিলে: কেনেকৈনো হীৰালালে এইডাল নকলী সোণৰ বালাডাল ল'লে।

ইপিনে — হীৰালালে কিন্তু কাকো বিশ্বাস নকৰে! বস্তু বন্ধকত নোলোৱালৈ এটি টকাও ধাবলৈ দিয়াত হীৰালাক সদায় নাৰাজ।

তাৰ পাছত সোণাৰি বামজয়েও নকলী সোণৰ কেইপদমান গহনা গঢ়াই লৈ হীৰালালৰ ওচৰলৈ গ'ল টকা বিচাৰি।

ৰামজয়ে জয়েজয়ে হীৰালালক ক'লে,
“মহাজন, মোৰ সকজনী ছোৱালীৰ বিয়া
পাতিম বুলি ভাবিছোঁ। বহুত খৰচ হ'ব।
আকৌ—এখন দোকানঘৰো ভাড়ালৈ
লৈছোঁ, টকা লাগে। এয়া—এই গহনা-
খিনি লওক, টকা তুহেজাৰ দিয়ক।”

হীৰালালে ৰামজয়ৰপৰা গহনাকেইপদ
ল'লে আৰু ভালকৈ পৰীক্ষাৰ অন্তত ঠল-
মঠসকলৈ ক'লে, “ৰামজয় তুমি হ'লা
সোণাৰি—সোণ-ৰূপৰ পাকৈত বেপাৰী।
তোমাকনো মই সোণৰ কথা কি শিকাম?
পিছে—সোণৰ ভাল-বেয়া তুমি নাজানা-
নুবুজা বুলিওবা ভাবোঁ কেনেকৈ?”

ৰামজয়ে একো নজনাব ভাও জুৰি
ক'লে, “আপুনি—কিযে ক'ব খুজিছে—
তাকেহে ঠাওৰ কৰিব পৰা নাই মই।”

হীৰালালে মূহূৰ্ত্তকৈ হাঁহি মাৰি ক'লে,
“এই গহনাকেপদ নকলী সোণৰে বনোৱা
গৈছে। এনেবিধৰ গহনাৰে যদি তুমি
তোমাৰ ছোৱালীজনীৰ বিয়া পাতা, ডাঙৰ
হৈ-চৈখন লাগি পৰিব চাবা।—ঠিক আছে,
মই এইখিনিকে বন্ধক হিচাপে ল'ম; কিন্তু
পাঁচশতকৈ অধিক টকা দিব নোৱাৰিম।”

শুনি ৰামজয়ৰ আত্মৰাম শুকাই গ'ল।
তথাপি—ৰামজয় আছিল কাটিলেও কাটা
নাযায় কুটিলেও কুটা নাযায় বিধৰ মানুহ।

ৰামজয়ে ক'লে, “আমি ছয়ো একেইখন
গাঁৱৰ মানুহ। মই কিবা—আপোনাক
ভাঁৰিব পাৰোঁনে? মোৰ ল'ৰা আছে
ছোৱালী আছে পৰিবাৰ-পৰিজনো আছে।
মই টকা লৈ পলাই যামনে কিবা? আৰু
—এনেকুৱা সোণৰ বালা এডাল বন্ধকত
লৈ বীৰভদ্ৰক কেনেকৈনো টকা ধাবলৈ
দিয়ে তেন্তে, মহাজন? মোৰ বেলিকা হৈ
সোণখিনি বেয়া হৈ গ'লনে?”

হীৰালাল সামান্য সময় মনে মনে
থাকিল, তাৰ পাছত লাহে-লাহে ক'লে,
“ৰামজয়, তুমি বৰ ছ'ঁচিয়াৰ মানুহ
দেখিছোঁ। বীৰভদ্ৰই মোক বালাডাল

দিওঁতে তেন্তে তুমি ভালকৈ লক্ষ্য কৰিছিল। নহয়?”

ৰামজয়ে মূৰ ছুপিয়ালে।

“বীৰভদ্ৰৰ সেই বালাডাল যে নকলী সোণৰ—মই প্ৰথমদিনাই দেখা মাত্ৰকে ধৰিব পাৰিছিলোঁ।”

“তথাপি তাক তেন্তে কেনেকৈ টকা দিয়ে?” ৰামজয়ে আচৰিত মানি শুধিলে।

“বীৰভদ্ৰৰ কথা সোধা যদি — মই মানুহ হিচাপেহে বীৰভদ্ৰক টকা দিওঁ, বন্ধকী হিচাপে সি কি দিলে বা নিদিলে—সেই কথা মূলাহীন। মানুহ হিচাপে বীৰভদ্ৰ অতি ইমানদাৰ। তাৰ মান-সন্মানৰ বোধ সোণতকৈয়ো দামী। বীৰভদ্ৰক মই মোৰ সৰুৰেপৰাই দেখি আহিছোঁ। বীৰভদ্ৰৰ মাজত যি মান-সন্মান বোধ তথা আভিজাত্য বোধ আছে, সেই বোধৰ আগত সোণৰ গহনা বা যিকোনো বন্ধকী বস্তু অতি তুচ্ছ। বীৰভদ্ৰই খুজিলে

মই বিনা বন্ধকতে হেজাৰ-দহহেজাৰ দিব পাৰোঁ।” হীৰালালে ক’লে।

“তথ পি কিয় সেই নকলী সোণৰ খাকডাল লয় তেন্তে?” ৰামজয়ে শুধিলে।

“কিয়নো—মই যদি সেই খাকডাল বীৰভদ্ৰৰপৰা নলওঁ—বীৰভদ্ৰই কেতিয়াও মোৰপৰা টকা ধাবলৈ নল’ব।”

“কিন্তু—বীৰভদ্ৰয়ো জানি-বুজিয়েই কিন্তু আপোনাক এই নকলী সোণৰ খাকৰে ভাঁৰিছে।” এইবাৰ ৰামজয়ে হীৰালালৰ বগত ধৰিলে।

“নহয়—।” হীৰালালে ক’লে, “এই নকলী সোণৰ খাকৰে বীৰভদ্ৰকে এটা প্ৰত্যেকে এসময়ত প্ৰত্যৰণা কৰিছিল। কথাটো মই জানো।”

তেতিয়া ৰামজয়ে তাৰ নকলী গহনা-খিনি লৈ তলমূৰ হৈ উভতি খোজ ল’লে। ৰামজয়েও বুজি পালে যে—মান-সন্মান হ’ল সোণতকৈয়ো দামী।

তেওঁসৰ স্বপ্নৰ ভাৰত

জাগা ! উঠা !

‘নেতাজী’ নামেৰে খ্যাত সুভাষচন্দ্ৰ বসু ১৮৯৭ চনত জন্মগ্ৰহণ কৰিছিল। ১৯২০ চনত লণ্ডনত আই.ছি.এছ. পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হৈয়ো তেওঁ কোনো চৰকাৰী পদ গ্ৰহণ নকৰি ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছত যোগদান কৰিছিল। তেওঁৰ তীক্ষ্ণ জাতীয় চিন্তাৰ কাৰণে ব্ৰিটিছ শাসকে তেওঁক গৃহবন্দী কৰি থৈছিল। কিন্তু ১৯৪১ চনত তেওঁ গৃহবন্দীত্বপৰা কঠোৰ পহৰাৰ মাজৰপৰাও পলাই কাবুল হৈ জাৰ্মানি পাইছিলগৈ। তেওঁ মালয়দেশত ‘আজাদ হিন্দ ফৌজ’ গঠন কৰিছিল আৰু ভাৰতৰ যুৱশক্তিলৈ এই বুলি আহ্বান জনাইছিল :

“দেশসৈৱা হ’ল পৱিত্ৰতম কাৰ্য্য—এই কথা সাৰোগত কৰি আমাৰ ভাৰতৰ যুৱশক্তি আগুৱাই আহিব লাগে। আহাঁ, আগ বাঢ়োঁ। য’তেই আছা, তোমালোক আগুৱাই আহাঁ! শুনা, ভাৰতমাতৃৰ আহ্বান শুনা! ভাৰতমাতৃৰ আহ্বান তোমালোকে শুনা নাইনে? এতিয়াও সুখনিদ্ৰাত মগ্ন গৈ আছানে?... জাগা! উঠা! এতিয়া আৰু শুই থকাৰ সময় নাই! একদা একাদশ শতিকাত ভাৰতত বিদেশীহঁতক বাণিজ্যৰ সুবিধা প্ৰদান কৰি আমাৰ ককা-আজোককাসকলে যি পাপ কৰিছিল, আহাঁ, আমি সেই পাপ ক্ষালন কৰি ভাৰতমাতৃক পৱিত্ৰ কৰি তোলোঁক! জাগা! উঠা! আমাৰ মহত্বক ঘূৰাই আনিবলৈ উত্তিষ্ঠিত হোৱা!...”

আ মি জা নো নে ?

১. ‘মেৰ্চিক’-পদ্ধতি কোনখন দেশে সৰ্বপ্ৰথমে অনুসৰণ কৰিছিল ?
২. আলগুজ্জোৰক দৰতে এটা ঘোঁৰা দিয়া হৈছিল। সেই ঘোঁৰাটোৰ নাম কি আছিল ?
৩. ‘জুডো’ নামৰ আত্মৰক্ষা-পদ্ধতিৰ পদ্ধতিৰ পৰিকল্পনা কোনে আৰু কেতিয়া কৰিছিল ?
৪. কোনখন দেশে ‘স্বাস্থ্য’-বিষয়ক টিকেট উলিয়ায় ? স্বাস্থ্য-টিকেট কি ?

[উ: ৩৬ পৃ:]

শ্ৰী ৰাম চন্দ্ৰ

শ্ৰীমহাবিষ্ণুৱেই ভাৰতৰ শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ অৱতাৰ ৰূপে মৰ্ত্যধামত জন্মগ্ৰহণ কৰি ৰাক্ষসৰাজ ৰাৱণক সংহাৰ কৰিছিল। আদিকবি বাল্মিকী ৰচিত 'ৰামায়ণ' নামৰ মহাকাব্যত এই কথা বৰ্ণিত হৈছে।

শ্ৰীমহাবিষ্ণুৰ অৱতাৰ ৰূপে শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ হ'ল সপ্তম অৱতাৰ। ৰামচন্দ্ৰই আদৰ্শ জীৱন অতিবাহিত কৰি ভাৰতীয় জনজীৱন মহান

আদৰ্শ স্থাপন কৰি গৈছিল। সকলোপৰাই ৰামচন্দ্ৰই ডাঙৰসকললৈ মান্যতা প্ৰদৰ্শন কৰিছিল। সকলোৱেই ৰাক্ষস সংহাৰ কৰি মুনিগণৰ কষ্ট গুচাইছিল। পিতৃ-বচন পালনৰ অৰ্থে ৰামচন্দ্ৰই ৰাজ্য তথা ৰাজত্ব ত্যাগ কৰি অৰণ্যবাসী হৈ পুত্ৰ হিচাপে অনন্ত দৃষ্টান্ত স্থাপন কৰিছিল।

আদৰ্শ ভ্ৰাতৃ, আদৰ্শ বন্ধু, আদৰ্শ পতি

তথা আদৰ্শ দাম্পত্যজীৱনৰ আৰ্হিৰে তেওঁ
ভাৰতীয় জন-মানসত আজিও সমুজ্জল।

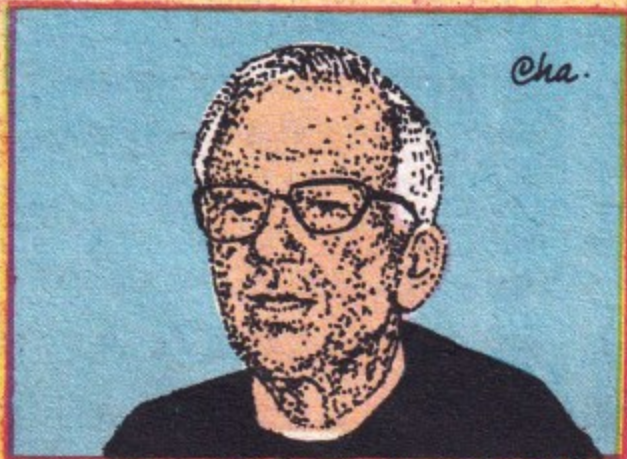
প্ৰজাবৰ্গৰ প্ৰতি এগৰাকী আদৰ্শ
নৃপতিকপেও ৰামচন্দ্ৰ হ'ল আদৰ্শ পুৰুষ।
তেওঁ জনমতলৈ আত্মা প্ৰদৰ্শন কৰিবলৈ

দ্বিধা নকৰিছিল। আদৰ্শ প্ৰজাপালক
ৰজা হিচাপে তেওঁ ভূৱনবিদিত। এগৰাকী
আদৰ্শ ব্যক্তিকপে শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ দীতাদেৱী,
লক্ষ্মণ তথা হনুমানৰে সৈতে ভাৰতবৰ্ষৰ
ঘৰে ঘৰে আজিও আৰাধ্য আদৰ্শ পুৰুষ।

সম্বাদ-বি-সম্বাদ

হেলেকলে কীয়া হেলনীয়া!

বিশ্ববিদিত পিছা-ৰ টাওৱাৰ (স্তম্ভ) দ্ৰুতগতিৰে
আগবীয়া হৈ পৰিছেনে? পিছা চহৰৰ
(ইতালিদেশৰ) দুগৰাকী অধ্যাপকৰ কথা বিশ্বাস
কৰিব লাগিলে—তেওঁলোকে ১৯১৮ চনৰপৰা লৈ
থকা জোখ অনুসাৰে পিছা-ৰ এই হেলনীয়া স্তম্ভটিৰ
বাৰ্ষিক হলন হ'ল ১'১২ মি.মি.। ১৯৯১ চনত
এই স্তম্ভই তিনি মাহতে ১'১ মি.মি. হালি পৰা
বুলি তেওঁলোকে অভিমত প্ৰকাশ কৰিছে।
নিৰ্মাণৰ দিনৰপৰা আজিলৈকে এই স্তম্ভ ৪ মিটাৰ
অৰ্থাৎ ১২ ফুটতকৈয়ো অধিক হালি পৰিছে।

আন্তৰ্জাতিক উপহাৰ!

দ্ৰৱশ্ফটিক অৰ্থাৎ লিবিড ক্ৰিষ্ট্যালছ পৰিশোধনৰ
বিষয়ে বিশ্বৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণকাৰী বিজ্ঞানী ডঃ এছ.
চন্দ্ৰশেখৰ এই বছৰৰ জুন মাহতে ষাঠি বছৰীয়া
হ'ল। তেওঁৰ জন্মদিন উপলক্ষ্যে আমেৰিকাৰ
'ম্যাসাচুছেট্ছ ইন্সটিটিউট অফ্ টেকন'ল'জি'ৰ
দ্বাৰা এক আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় ভোজমেল পতা হৈছিল
আৰু পৃথিৱীৰ শতাব্দিক প্ৰমুখ বিজ্ঞানীলৈ আমন্ত্ৰণ
জনোৱা হৈছিল। এয়া—ডঃ চন্দ্ৰশেখৰলৈ এক
'আন্তৰ্জাতিক উপহাৰ' নহয়নে বাক?

সাহিত্যৰ ফুলনিত

১. মানুহৰ দৰেই ধৈৰ্য্য সাহস আৰু বুদ্ধি থকা এজাতি ঘোঁৰাৰ বৰ্ণনা থকা ইংৰাজি পুস্তকখনৰ নাম কি ?
২. জাপানৰ সৰাতোকৈ প্ৰাচীন গ্ৰন্থখন কোনখন ?
৩. বিমানচালকৰপৰা লেখক হৈ এখন মহৎ গ্ৰন্থ ৰচনাকাৰীৰ নাম কি ? সেই গ্ৰন্থখনৰ নাম ?
৪. ছগৰাকী ইংৰাজ কবি একেটা চনতে জন্মগ্ৰহণ কৰিছিল। তেওঁলোক কোন ? কোন চনত তেওঁলোকৰ জন্ম হৈছিল ?
৫. ৰবীন্দ্ৰনাথৰ 'গীতাঞ্জলি'ৰ ইংৰাজি সংস্কৰণ ১৯১৩ চনত ইংল্যাণ্ডত প্ৰকাশিত হৈছিল। এই পুস্তকৰ ভূমিকা কোনে লিখিছিল ?

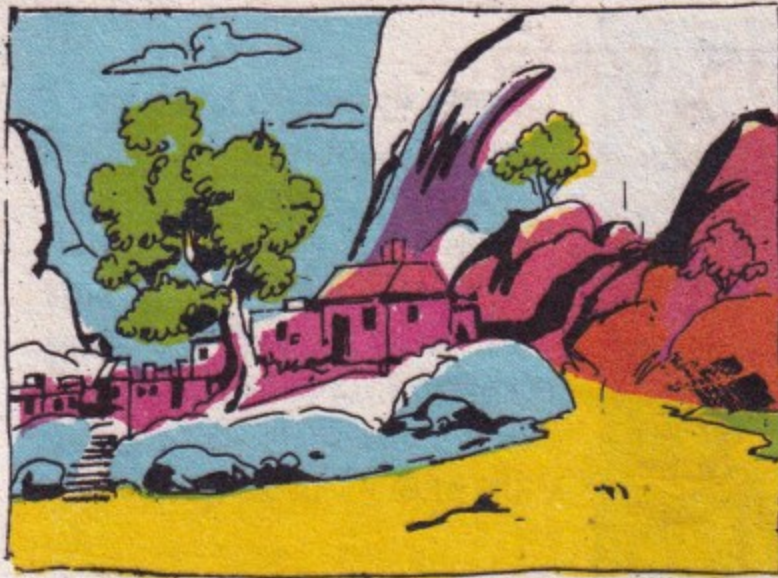
উত্তৰ

জানোনে ?

১. ফ্ৰান্স।
২. বৃহৎফেলাছ।
৩. ডাঃ জিগোৰা কানো ; ১৮৮২ চনত।
৪. নিউজিল্যাণ্ড। টিকেটত (স্ট্যাম্প) থকা মূল্যতকৈ অধিক মূল্যত বেচি সেই ধন দাবিত্যাগ দূৰীকৰণ আৰু শিশুসকলৰ চিকিৎসাৰ বাবে থকা প্ৰতিষ্ঠানসমূহলৈ পঠোৱা হয়।

সাহিত্য

১. গালিভাৰ্চ ট্ৰাভেলছ।
২. কোজিকিক ; পৌৰাণিক কালৰপৰা ৬০০ খৃষ্টপূৰ্বাব্দলৈকে জাপানৰ ইতিহাস এই গ্ৰন্থত লিপিবদ্ধ হৈছে।
৩. আন্তোয়িন ছেইণ্ট এন্দ্ৰেপৰি, 'উইণ্ড, ছেণ্ড এণ্ড স্টাৰ'।
৪. লৰ্ড টেনিছন, এডগাৰ এলেন পো ; ১৮০৯ চনত।
৫. ডাব্লু বি ষ্টুইভ (ইয়েটছ)।

জগতৰ পৌৰাণিক কাহিনী (৭)

দুই বিবিখৰ বহস্য

কোনোবা এখন উপত্যকাত এখন ধুনীয়াৰো ধুনীয়া গাঁও আছিল। এই উপত্যকা একালত আছিল এক বিশাল হ্রদ। কালক্ৰমে হ্রদ শুকাই গ'ল আৰু গাঁৱৰ পতন হ'ল। গাঁওখন শস্ত্ৰেৰে নদন-বদন, সকলো পিনে সমৃদ্ধিৰ চিন।

এইখন গাঁৱৰ এমুৰত ফিলেমেন আৰু বাউছি নামৰ এহাল দম্পতি বাস কৰিছিল। এইহাল দুখী কিন্তু কঠোৰ পৰিশ্ৰমী আছিল। এওঁলোকে আঙুৰৰ খেতি কৰি কথমপি জীৱিকা আৰ্জিছিল। কিন্তু তাৰেই এইহাল সুখী আছিল।

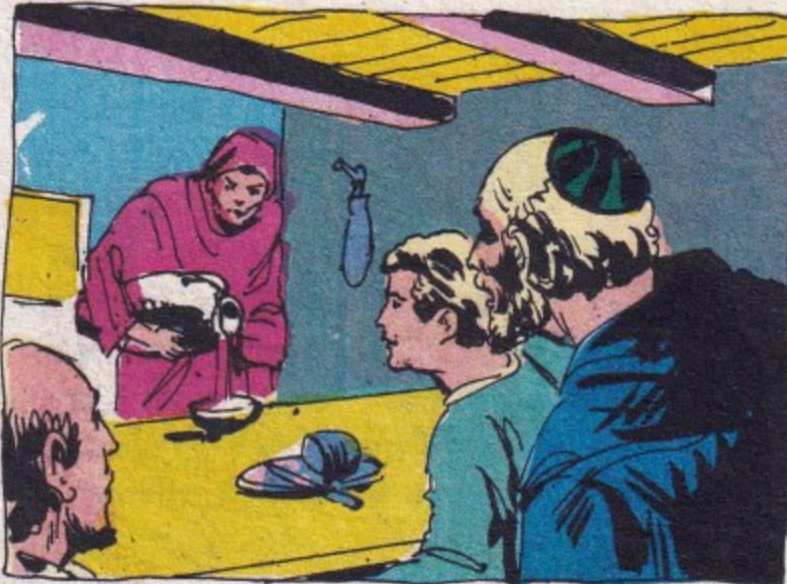
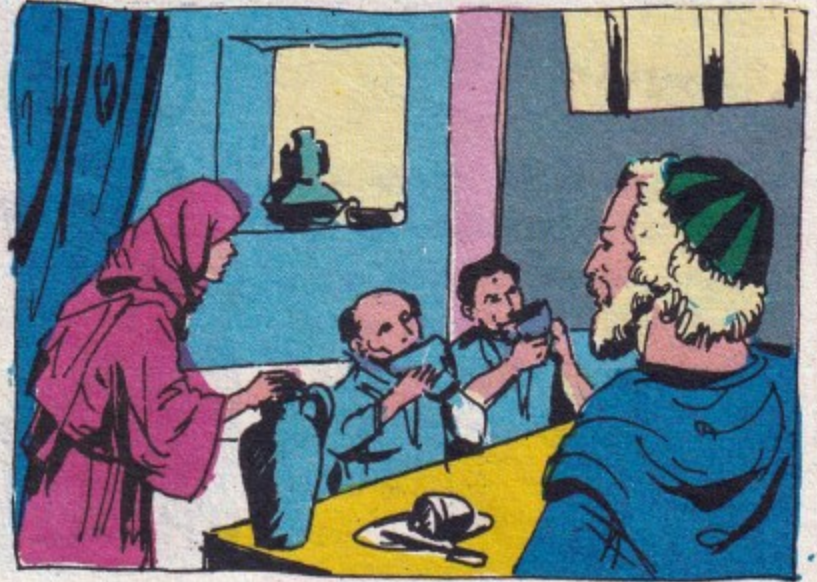

এদিন সন্ধিয়াপৰতে এইহাল দম্পতিয়ে গাঁৱৰ বাটত কুকুৰবিলাকে ভুকি থকা আৰু লবাবিলাকে প্রচণ্ড হৈ-চৈ চিংকাৰ কৰি থকা শুনি ভাবিলে : নিশ্চয় কোনোবা বাটকৰাক ইহঁতে হাবাশাস্তি কৰিছে ! এই গাঁৱৰ বাইজৰ মাজত নিষ্ঠুৰ মানুহৰ সংখ্যা আছিল ঢেৰ। অচিনাকি বাটকৰাহঁতক ইহঁতে একেবাৰে অকাৰণেই জলা-কলা কৰি মাৰিছিল।

ফিলেমন আৰু বাউছিয়ে বাটৰুৱা দুজনলৈ
অভ্যৰ্থনা জনালে আৰু ঘৰলৈ লৈ গ'ল
আৰু ক'লে, “গাঁৱৰ ৰাইজৰ এনে
আচৰণত আমি লজ্জিত।” “আপোনা-
লোকৰ গাঁৱৰ ৰাইজে কিয় তেওঁলোকৰ
ল'ৰাবিলাকক ইমান অসভ্যতা
শিকাইছে? এইখন উপত্যকাৰ মাজেদি
কোনেও কিয় নাযায়—আজিহে আমি
বুজি পালোঁ!” বাটৰুৱা দুজনে ক'লে।

দম্পতিহালৰ ঘৰত তেতিয়া সামান্য
গাখীৰ আৰু সামান্য কটি আছিল আৰু
এইখিনিকে বাটৰুৱা দুজনে একেশোহাই
গাখীৰখিনি খাই স্তম্ভিলে, “ইমান
সোৱাদ গাখীৰ আমি আগে খোৱা
নাই। আৰু অলপ দিব পাৰিবনে?”

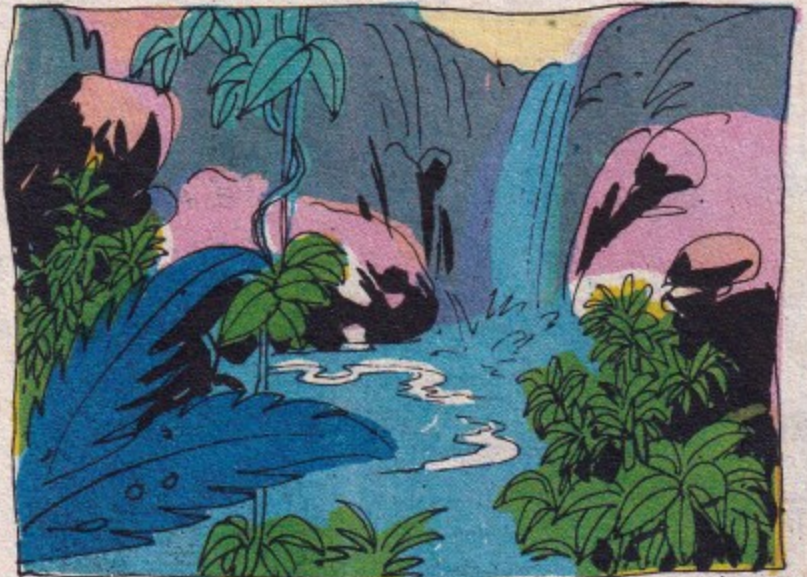
বিন্দু পাত্ৰ আৰু গাখীৰ নাছিল।
বাউছিয়ে ক'লে, “দুঃখিত, পাত্ৰত
কিছানি এটুপিমান গাখীৰহে আছে।”
আগন্তুক দুজনে ক'লে, “আনকি আধা
টোপা হ'লেও হ'ব।” আগন্তুকদ্বয়ে
কোৱা মতে বাউছিয়ে গাখীৰৰ পাত্ৰটোৰ
পৰা পুনৰ পিয়লাত গাখীৰ বাকি দিলে।

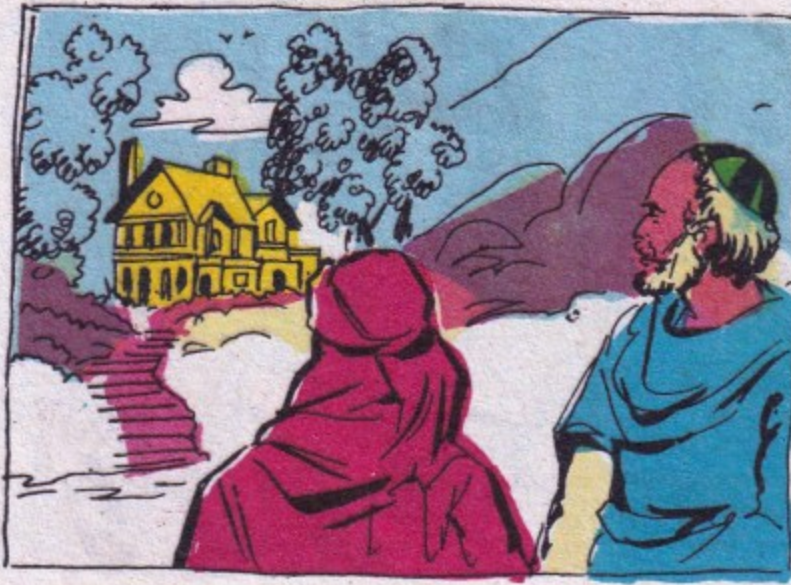
“আপোনালোকেও খাওক। পাত্রত
গাখীৰ ঢেৰ আছে।” আগন্তুকদ্বয়ে
ক’লে। বিভ্রান্ত ফিলেমেন আৰু বাউছিয়েও
পুনৰ গাখীৰ খালে। এতিয়াৰ গাখীৰ
আগতকৈয়ো বেছি সোৱাদ! অতিথিদ্বয়ে
কটিৰপৰা এচকলে কটি কাটি ল’লে;
কিন্তু কাটি লোৱাতো কটি নকমিল,
আগবদৰে একেই পৰিমাণৰ থাকিল!

ফিলেমেনইতৰ কুটীৰতে আগন্তুকদ্বয়ে
ৰাতি যাপিলে। ৰাতিপুৱা আগন্তুকদ্বয়
যাবলৈ সাজু হ’ল। ফিলেমেন আৰু
বাউছিয়ে যাতে তেওঁলোকক গাঁৱৰ চুই-
বিলাকে হাৰাশাস্তি নকৰে তাৰ বাবে
সন্মানিত আগন্তুকদ্বয়ক এই গাঁৱৰ
সীমালৈকে আগবঢ়াই দিব খুজিলে।

কিন্তু হঠাৎ ফিলেমেন আৰু বাউছিয়ে এক
আশ্চৰ্য্য দৃশ্য দেখা পাই বৈ দিলে।
তেওঁলোকে দেখিলে — য’ত যোৱা
ৰাতিলৈকে আছিল এখন ধুনীয়া গাঁও,
তাত বিৰাট-বিশাল হ্ৰদৰ সৃষ্টি হৈছে!
গাঁও নিশ্চিহ্ন! আগন্তুকদ্বয়ে ফিলেমেন-
বাউছিক ক’লে, “এই গাঁৱৰ মানুহবিলাক
এই উপত্যকাৰ উপযুক্ত নহয়। গতিকে
— হ্ৰদে পুনৰ গাঁওখনক তল পেলালে।
গাঁৱৰ বাইজ মাছ হৈ হ্ৰদতে আছে।”

“এতিয়া উভতি চাওক!” আগন্তুকদ্বয়ে ক’লে দম্পতিহালক। ফিলেমেন-বাউছিযে দেখা পালে যে—তেওঁলোকৰ টোকোৰা পঁজাৰ ঠাইত এটা স্তূদৃশ্য বঙলাৰ সৃষ্টি হৈছে। “আপোনালোক অতি দয়ালু। আমি ভাবিলে—আমাক আপ্যায়ন কৰাৰ দৰে আপ্যায়ন কৰিবলৈ আপোনালোকক ডাঙৰ ঘৰ এটা লাগে, সেইহে এইটো দিলোঁ।”—কৈয়েই আগন্তুকদ্বয় চকুৰ পচাবতে চকুৰ আঁৰ হ’ল।

ফিলেমেন বাউছিৰ ঘৰলৈ অহা পথিক-সকলক সদায় গাখীৰেৰে আপ্যায়িত কৰা হৈছিল, কিয়নো এই পাত্ৰৰ গাখীৰ কেতিয়াও নোহোৱা নহৈছিল। এইহাল দম্পতিৰ আঙুৰবাগিচা আছিল স্তম্ভিত আঙুৰেৰে সদায় ভৰা। দম্পতিহাল যদিও যথেষ্ট বুদ্ধ হৈ পৰিছিল, তথাপি—এওঁলোকে পৰিশ্ৰান্ত পথিকসকলক কেতিয়াও আপ্যায়ন নকৰাকৈ নাছিল।

হৃদৰ পাৰত এখন সম্পূৰ্ণ নতুন গাঁৱৰ পত্তন হৈছিল। এই গাঁৱৰ প্ৰতিজন অধিবাসীয়েই আছিল ফিলেমেন আৰু বাউছিৰ গৰ্বেৰে গৰ্বিত। এই হৃদৰ মাছ কোনেও নাখাইছিল, কিয়নো, এসময়ত এই মাছবিলাকে যে আছিল এই গাঁৱৰে মাছুহ সেই কথা তেওঁলোকে পাহৰা নাছিল। অৱশেষত এদিন ফিলেমেন আৰু বাউছি অকস্মাৎ নোহোৱা হ’ল। ছুজোপা বৃক্ষৰূপে সেইখন গাঁৱতে জনম ল’লে।

জীবনৰ শ্ৰেষ্ঠ গুণ

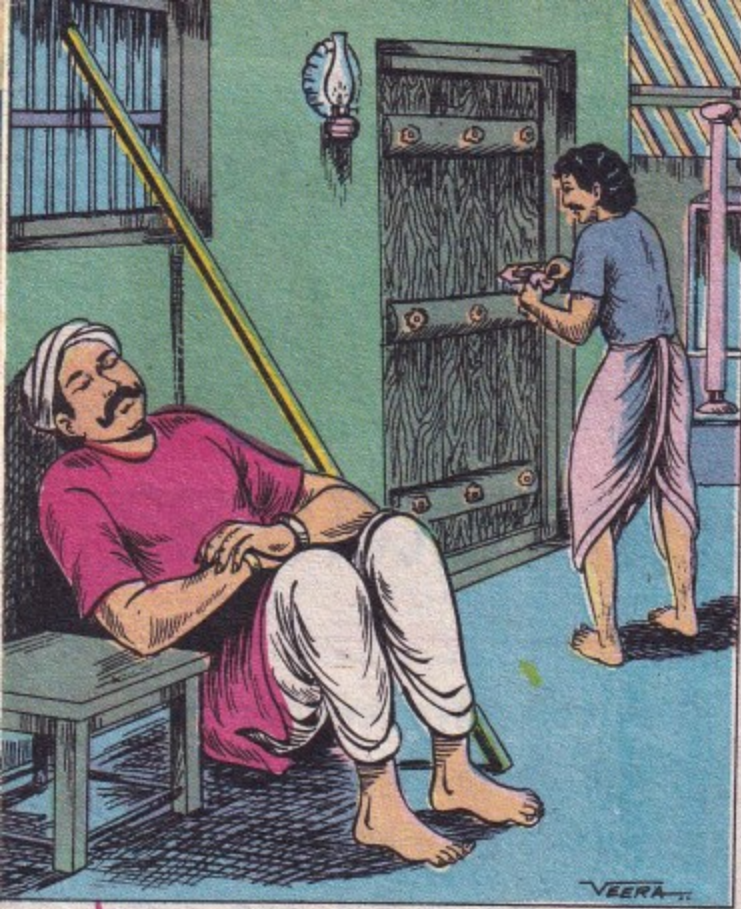
সীতাপুৰৰ মহাধনী শ্ৰীপতি এতিয়া ক্ৰোৰপতি। ক্ৰোৰপতি হেৰাৰ পাছত শ্ৰীপতিয়ে ভাবিলে যে তেওঁৰ সমান ক'তো কোনো থাকিব নালাগে। তেৱেঁই হ'ব লাগে একমেবোদ্বিতীয়ম্।

এদিন এজন আত্মীয় আহিল শ্ৰীপতিৰ ঘৰলৈ। এওঁৰ নাম নৰপতি। নৰপতি শ্ৰীপতিৰ সমান ধনী নহয়; কিন্তু নামী। কেৱল তেওঁৰ নাম শুনিয়াই সীতাপুৰৰ মানুহ-মুনিহসকল নৰপতিক চাবলৈ শ্ৰীপতিৰ ঘৰলৈ ঢপলিয়াই অহা হ'ল।

দেখি আক শুনি শ্ৰীপতিৰ মনত নৰপতিলৈ ঈৰ্ষাৰ জুই জ্বলিল। তেওঁ পাছত নৰপতিক সুধিলে, “তোমাৰনো কি এনে বিশেষত্ব আছে—যাৰ কাৰণে তোমাক চাবলৈ মানুহ বলিয়াহে হৈছে?”

এই কথাৰ উত্তৰত নৰপতিয়ে মূঢ়কৈ হাঁহি মাৰি শ্ৰীপতিক ক'লে, “চোৱাঁ, এই ছুনীয়াত আটাইতকৈ সহজ কাম হ'ল ধন উপাৰ্জন। কিন্তু ধনোৰ্জনৰ বাবে মানুহ কিছু স্বার্থপৰ হ'ব লগা হয়। ধন পায়, কিন্তু সিমান মান বা মানুহৰ মন সদায় নাপায়। এই ছুনীয়াৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ গুণ হ'ল দয়া। কোনোবা মানুহ, বা যিকোনো প্ৰাণী যেতিয়া আলৈ-আজুকালত পৰি মূৰ আফালি কান্দে, কষ্টত ককবকায়, তেতিয়া হাত সাৱটি থাকিব নোৱাৰোঁ মই।”

নৰপতি গুচি যোৱাৰ পাছত শ্ৰীপতিৰো মন গ'ল নৰপতিৰ নিচিনা খ্যাতিমান হ'বলৈ। বহুসময় ধৰি ভাবি ভাবি শ্ৰীপতিয়ে নাম-খ্যাতিৰ চমু বাট এটা উলিয়ালে আৰু সেইখন গাঁৱৰে গভাইত

চোৰ শিবুক মতাই অনাই ক'লে, “শুনা, শিবু—মই তোমাক সহায় কৰিব খুজিছোঁ। তুমি আগতে চুৰি-চাপাটী কৰিছিল। বুলি কোনেও তোমাক কোনো কামত নলয়। হয়নে নহয়? হয়। পিছে—মই তোমা-লোকৰ দৰে গভাইতৰ তিফাইতৰ কাৰণে জীৱন উছৰ্গিম বুলি ভাবিছোঁ। কিন্তু মোৰ এই সহায়ৰ কথা ঢোলে-দগৰে প্ৰচাৰ কৰি ফুৰিব নালাগে বুইছা। মাত্ৰ মই যেনেকৈ ক'ম ঠিক তেনেকৈ কামখিনি কৰিবা।”

শ্ৰীপতিৰ কথা মতে শিবুৱে চুৰি কৰিবলৈ শ্ৰীপতিৰ ঘৰলৈ সোমাল। য'ত শ্ৰীপতিৰ ধন-সোণ আছে, সেই কোঠাৰ

তলা খুলিবলৈ চাবিও শ্ৰীপতিয়ে শিবুক দিছিল। ধন-সোণ থকা কোঠাটোৰ আগত ভীমসিং নামৰ পৰীয়াই পৰ দি আছিল। কিন্তু শিবুৰ নিচিনা গভাইতৰ পক্ষে এইবোৰ কোনো বাধা নাছিল। কিয়নো— শ্ৰীপতিৰ পৰামৰ্শমতে— চুৰি কৰোঁতে শিবুৱে ভীমসিংৰ হাতত ধৰা পৰিব লাগিব, তাৰ পাছত ভীমসিংগে শিবুক ধৰি শ্ৰীপতিৰ হাতত গটাই দিব, গটাই দিয়াৰ পাছত নানান উপদেশ দি, দয়া প্ৰদৰ্শন কৰি শ্ৰীপতিয়ে চোৰ শিবুক কামত মকৰল কৰিব।

এয়ে আছিল শ্ৰীপতিৰ আঁচনি।

শিবুৱে কোঠাৰ তলাটো খুলিলে। এই শব্দতে সাৰ পাই ভীমসিং বহাৰপৰা থিয় হৈ কোঠাৰ দুৱাৰলৈ ঘূৰি চালে।

এই কোঠাটোৰ দুৱাৰ ইমান সহজতে চোৰটোৱে খুলি পেলোৱাত ভীমসিং অত্যন্ত আচৰিত হ'ল। এই কোঠাৰ তলাৰ চাবি অতি জটিল ধৰণৰ চাবি। ক'তনো পালে সি এই চাবি? ভীমসিংগে হাতত সাৰে ভৰিত সাৰে কেইখোজমান আগুৱাই গৈ চোৰে কি কৰে-নকৰে চাই থাকিল।

শিবুচোৰে ধন-সোণ থকা কোঠাটোৰ দুৱাৰ খুলি পেলালে। সেই কোঠাত থকা সোণ-ৰূপ-হীৰা-মুকুতা আদি একাৰতো

জলমলাই উঠিল ।

ভীমসিংগে শিবুক গৰা মাৰি ধৰিলেগৈ ।
ধৰা পৰাত শিবু অলপো আচৰিত
নোহোৱাত ভীমসিংগ আচৰিত হ'ল ।
ভীমসিংগে শিবুচোৰক ক'লে, “চোৰ, মই
তোমাক এটা সাধাৰণ চোৰ বুলি নাভাবোঁ ।
এতিয়া যি কণ্ড শূনা, তুমি যিখিনি চুৰি
কৰিলা, তাৰ আধাখিনি মোক দিয়া ।
মই বেছ'চ হোৱাৰ ভাও জুৰি মজিয়াত
পৰি থাকিম আৰু মালিকে সুধিলে—
চোৰটোৱে মোৰ ওপৰত কিবা এবিধ দৰব
ছটিয়াই কোঁক বেছ'চ কৰিলে বুলি ক'ম ।”

শুনি শিবু অতি আচৰিত হ'ল । এই
প্ৰস্তাৱ অপ্রত্যাশিত । শিবুৱে তেতিয়া
ভীমসিংগক সকলো কথা সবিস্তাৰে বুজাই
কৈ পুনৰ ক'লে, “সুবিধা পালে যে বহুতেই
চোৰ হয়—তুমিয়েই তাৰ প্ৰমাণ দিলা ।
এতিয়া—মই যদি মালিকক সকলো কথা
কৈ দিওঁ, তোমাক চাকৰিৰপৰা খেদিব ।
গতিকে—চুৰিৰ মালৰ ভাগ লোৱাৰ আশা
এৰি, চোৰকে—অৰ্থাৎ মোকেই মালিকৰ
হাতত গটাই দিয়া ।”

ভীমসিংগে শিবুৰ ভৱিত উবুৰি খাই
পৰি ক'লে, “মোৰ কিমান যে উপকাৰ
কৰিলা তুমি ! কেতিয়াবা যদি সুযোগ
পাওঁ ময়ো প্ৰত্যুপকাৰ কৰিম ।”

তাৰ পাছত ভীমসিংগে শিবুক ধৰি নি
শ্ৰীপতিৰ হাতত গটাই দিলে ।

শ্ৰীপতিয়ে ভীমসিংগক পুনৰ পহৰা
দিবলৈ পঠিয়াই দিলে আৰু তাৰ পাছত
কোঠাৰ দুৱাৰ বন্ধ কৰি শিবুক ক'লে,
“হাৰে শিবু, হাতীয়ে বোলে মোৰ ছুটা
দাঁত, নিগণিয়েও বোলে মোৰো ছুটা দাঁত ।
এ—? তোমাক চুৰি কৰিবলৈ পঠিয়াই
মই এনেয়ে বহি আছিলোঁ বুলিহে
ভাবিছিলানে কি ? মই একাৰত ভেজা দি
ঠিক তোমাৰ পিছফালে থিয়হৈ আছিলোঁ ।
তোমাৰ আৰু ভীমসিংগৰ মাজত হোৱা
কথাখিনি মই শুনোঁ নহয় । তুমি চোৰ,

কিন্তু ভীমসিং দেখিছে—চোৰতকৈয়ো
বেয়া—বিশ্বাসঘাতক! মই অজিৰেপৰাই
ভীমসিঙক বৰ্খাস্ত কৰি তোমাক পৰীয়া
পাতিম। পিছে তুমি মোক ভীমসিঙৰ
কথাখিনি কিয় নক'লা, মই জানিবলৈ
বিচাৰোঁ। আৰু তোমাৰ কৈফিয়ৎ শুনি
যদি তুষ্ট হওঁ, তেহে তোমাক কামত
মকবল কৰিম।”

তেতিয়া শিবুৱে ক'লে, “মালিক,
এবাৰ যদি কাৰোবাৰ গাত ‘চোৰ’ বদনাম
লাগে, তেনেহ'লে তাৰ পক্ষে আৰু
স্বাভাৱিক কাম-বন যোগাৰ কৰা অসম্ভৱ
—এই কথা মই জানো। এটা প্ৰকৃত
চোৰ-চ আপুনি দয়া পৰবশ হৈ চাকৰি
দিছে; কিন্তু কিয় যে তেন্তে ভীমসিঙক
চাকৰিৰপৰা খেদিছে—মোৰ বুদ্ধিয়ে ঢুকি
নোপোৱা কথা। যি কি নহওক—আপুনি
ভীমসিঙক দয়া কৰি ক্ষমা কৰক।”

শ্ৰীপতিয়ে এখন্তেক ভাবি লৈ ক'লে,

“হওঁতে—তুমি বেয়া কোৱা নাই। এয়া
হ'ল সেই চোৰে চোৰে পিতাল গঢ়াৰ
কথা। কিন্তু মোৰ এই প্ৰশ্নৰ তুমি জৱাব
এতিয়ালৈকে নিদিলা।”

“কি প্ৰশ্ন, মালিক?” শিবু চোৰে
শুধিলে।

“ভীমসিঙে তোমাৰ লগত যিবোৰ
কথা পাতিছিল, সেইবোৰ। সেইবোৰ
ইমান সৰু সৰুকৈ পাতিছিল যে—মই
প্ৰায় শুনাই নাছিলোঁ। কিন্তু মই তোমাৰ-
পৰা সেইবোৰ বাবে বাবে জানিবলৈ
বিচৰাতো কথাখিনি নোকোৱাকৈ আছা
কিয় মোক?” শ্ৰীপতিয়ে শুধিলে।

“দয়া—“শিবু চোৰে স্পষ্টকৈ কলে,
“মালিক, মই ভীমসিঙৰ প্ৰতি দয়া প্ৰদৰ্শন
কৰিলোঁ। আৰু—আপুনিয়োই মোক
বাৰে বাৰে কৈছিল যে—দয়া-গুণ হ'ল
মানুহৰ বা চোৰৰো জীৱনৰ শ্ৰেষ্ঠ গুণ।”

শুনি শ্ৰীপতিৰ মুখৰ মাত হৰিল।

১৪

হনুমানে সীতাদেৱীক ক'লে, “হে মাতৃ সীতা, মই শ্ৰীৰামচন্দ্ৰৰ দূত ৰূপে এতিয়া আপোনাৰ সমীপলৈ আহিছোঁ। শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ আৰু লক্ষ্মণ কুশলতে আছে। লক্ষ্মণে মোৰ হতুৱাই আপোনালৈ সেৱা জ্ঞাপন কৰিছে।”

ৰাম-লক্ষ্মণৰ কথা শ্ৰৱণ কৰাৰ লগে লগে সীতা আনন্দত অধীৰা হ'ল। হনুমানে এখোজ-হুখোজকৈ সীতাৰ কাষ চাপি যাব ধৰা দেখি সীতা এই কথা ভাবি সন্দিহান হৈ উঠিল যে আচলতে ই হয়তো এটা মায়াবী ৰাক্ষস, বানৰ ৰূপ ধাৰণ কৰি ৰাক্ষসৰ ৰজা হুষ্ট ৱাৰণৰ হৈ মোক ছলিবলৈ-ভাবিবলৈ আহিছে।

এই সন্দেহ হনুমানৰ মনতো উপস্থিত হ'ল যে—সীতাদেৱীৰ মন সন্দেহাকুল হৈ-উঠিব পাৰে।

সীতাদেৱীয়ে হনুমানলৈ নোচোৱা কৈয়েই ক'লে, “তুমি যদি প্ৰকৃতপক্ষে ৰাৱণ, মায়ামৰ্কটৰপী লঙ্কেশ্বৰ, তেনেহ'লে—এই অন্তায় কাৰ্য্য তোমাক নোশোভে বুলি ক'ম। যদিহে তুমি ৰাৱণ নোহোৱা, প্ৰকৃততেই শ্ৰীৰামচন্দ্ৰৰ দূত, তেনেহ'লে—তুমি এতিয়াই শ্ৰীৰামচন্দ্ৰৰ গুণাৱলী মোৰ ওচৰত কোৱা।”

হনুমানৰ বিষয়ে সীতাদেৱীয়ে যি ভাবিলে যি দেখিলে—সকলো কথা অতি বিশ্বাসজনকভাবে সপোন সপোন যেন

‘অশোকবন তলোনচো’

স্থাপিত হ'ল সেই কথা হনুমাণে নিৰহ
নিৰহকৈ সীতাদেৱীক ক'লে।

সীতা দেৱীক বিচাৰি হনুমাণে যে
কেনেকৈ সমগ্ৰ লংকা পৰিভ্ৰমণ তথা
অনুসন্ধান কৰিছে, লংকাৰ ক'ত কি
দেখিছে, বাৰণ ৰজাৰ প্ৰাসাদৰ অন্তেষ-
পুৰত কি কি দেখিছে—হনুমাণে সেই
সকলো কথা সীতাদেৱীক সম্যকভাৱে
বুজাই ক'লে।

এইবোৰ কথা শুনাৰ অন্তত সীতা
দেৱীৰ প্ৰাণত কিছু আনন্দৰ সঞ্চাৰ হ'ল
আৰু হনুমানৰ কথাত তেতিয়াৰপৰা কিছু
বিশ্বাস স্থাপন কৰা হ'ল।

লাগিল। সীতাদেৱী ক্লিষ্ট ক্ষুৰ্ণ হ'ল।

এইবোৰ চাই-চিঁতি হনুমাণে সীতা
দেৱীক শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ প্ৰদত্ত আঙঠি প্ৰদান
কৰিলে, শ্ৰীৰামচন্দ্ৰৰ বিভিন্ন গুণৰ কথা
বখানিলে, আৰু লংকালৈ কেনেকৈ
হনুমান আহিল—তাকো সীতাৰ আগত
সংক্ষেপে বিবৰি ক'লে।

তেতিয়াহে সীতাদেৱী কথক্লিষ্ট
শান্ত হ'ল।

তৎপৰ, সীতাদেৱীয়ে শুনিবলৈ
বিচৰাত হনুমাণে বাম, আৰু লক্ষ্মণৰো
কপৰ বৰ্ণন কৰিলে। তাৰ পাছত, বামচন্দ্ৰৰ
সৈতে বানৰ ৰাজ সুগ্ৰীৱৰ সখ্যতা কেনেকৈ

হনুমাণে সীতাদেৱীক পুনৰ ক'লে,
“মই এতিয়া কি কৰিম? এতিয়াই
বামচন্দ্ৰজীৰ ওচৰলৈ যোৱা আৱশ্যক।
তেওঁ নিশ্চয় মই উভতি যোৱালৈ বাট
চাই বৈ আছে। কওক, আপোনাৰ
ফালৰপৰা কি কি বাৰ্তা মই শ্ৰীৰামচন্দ্ৰলৈ
কঢ়িয়াই লৈ যাম?”

“সাগৰ উল্লম্বি লংকালৈ আহিলা,
আৰু লংকালৈ আহি ৰাক্ষসৰ চকুত বালি
মাৰি য'ত যেনেকৈ ইচ্ছা হৈছে ঘূৰি-পকি
চালা—ই অতি সাংঘাতিক কথা! তোমাৰ
সাহসৰ তুলনা নাই। যি কি নহওক—
শ্ৰীৰামচন্দ্ৰক ক'বাগৈ যে—বাৰণে মোক

এক বৰ্ষলৈ সময় প্ৰদান কৰিছে। এই সময় অতিক্ৰান্ত হোৱাৰ আগতেই ৰামচন্দ্ৰ ইয়ালৈ পায়হিহে যেন। আৰু ক'বা তেওঁক—ৰাৱণৰ কনিষ্ঠ ভাতা বিভীষণে মোক শ্ৰীৰামচন্দ্ৰৰ কৰকমলত সমৰ্পণ কৰিবলৈ ৰাৱণলৈ পৰামৰ্শ আগ বঢ়াইছিল। কিন্তু ৰাৱণে বিভীষণৰ কথালৈ কাণসাৰ নকৰা হ'ল। বিভীষণ-পুত্ৰীয়ে মোক মনে মনে এই বাতৰি দি গৈছিল।” সীতাই-হনুমানক ক'লে।

হনুমানে সীতাদেৱীক এটি অভিনৱ প্ৰস্তাৱ দিলে, “হে সীতামাতৃ! আপুনি মোৰ পিঠিৰ ওপৰত উপবেশন কৰক, মই আপোনাক সাগৰ পাৰ কৰি লৈ যাম, কোনেও বাধা দিব নোৱাৰিব।”

“তোমাৰ ইমান ক্ষুদ্ৰাকৃতি দেহবদ্ধাৰা মোক কঢ়িয়াই লৈ ইমান দূৰলৈ যোৱা সম্ভৱ হ'বনে?” সীতাদেৱীয়ে ক'লে।

হনুমানৰ শক্তিৰ বিষয়ে সীতাদেৱীৰ যে কোনো ধাৰণায়েই নাই, হনুমানে সেই কথা উপলব্ধি কৰি নিজৰ দেহক চাওঁতে চাওঁতে পৰ্বতসম কৰি তুলিলে।

তেতিয়াহে সীতাদেৱীয়ে ভাবিলে : হনুমানে ইচ্ছা কৰিলে মোক কঢ়িয়াই লৈ যাব পাৰিব যে—এই কথাত অলপো সন্দেহৰ হেতু নাই, হনুমান বীৰ।

“সীতামাও! এতিয়া আপুনি আপোনাৰ মনৰপৰা সন্দেহ গুচাওক। আৰু বিলম্ব নকৰিব, ৰাম-লক্ষ্মণৰ কুলাই পাচিয়ে নধৰা ছুখ এতিয়া দূৰ কৰক।” হনুমানে ক'লে।

হনুমানৰ এই কথাৰ উত্তৰত সীতাদেৱীয়ে ক'লে, “হে হনুমান! তোমাৰ অপৰিসীম শক্তিৰ উপলব্ধি মোৰ হৈছে। মোক যদি তুমি ইয়াৰপৰা লৈ যাবলৈ মনস্থ কৰা, কোনো ৰাক্ষসেই তোমাক বাধা দিব নোৱাৰিব। কিন্তু তোমাৰ গমনপথত অসুখ ধৰণৰ বিষু ঘটিব পাৰে। তুমি যেতিয়া মোক পিঠিত বহুৱাই লৈ

বায়ুবেগে সাগৰ অতিক্ৰমি গৈ থাকিবা, তেতিয়া মহাশূন্যৰপৰা তললৈ বিস্তৃত সাগৰৰ ভয়াবহ ৰূপ দেখি মোৰ মূৰ আচন্দ্ৰাই কৰি উঠিব পাৰে, আৰু আনকি মই তললৈ বাগৰি পৰাটোও অসম্ভৱ নহয়। তুমি যিমানেই মহাবীৰ নোহোৱা, মোৰ শুবন্ধাৰ দায়িত্ব কাৰণেই তুমি বিপদাপন্ন হৈ পৰিব পাৰা। আকৌ—সাগৰলৈ বাগৰি পৰোঁ বা নপৰোঁৱেই—তাৰো আগতেই বহু সংখ্যক ৰাক্ষসে একযোগে আক্ৰমণ কৰে যদি—তোমাৰ হয়তো কোনো অনিষ্ট নহ'ব; কিন্তু মই পুনৰ অধিক কঠোৰভাৱে সিহঁতৰ কবলত

পৰাৰ আশংকা। এনেবোৰ কাণ্ড যদি ঘটে, তোমাৰ ইমান দিনৰ উৰ্য়াস্ত শ্ৰম অথলৈ যাব। গতিকে—মোৰ পৰামৰ্শ হল, তুমি ৰাম-লক্ষ্মণৰ ওচৰলৈ অনতিপলমে উভতি যোৱাগৈ আৰু অবিলম্বে সসৈন্তে ইয়ালৈ আহি মোক উদ্ধাৰ কৰি লৈ যাবলৈ কোৱাগৈ। মই পৰপূৰ্ণৰূপে স্পৰ্শ কৰিবলৈকো ঘৃণা বোধ কৰোঁ। ৰাৱণে যেতিয়া মোক অপহৰণ কৰি লৈ আহিছিল, তেতিয়া মই একেবাৰেই নিকপায় হৈ আছিলোঁ।”

সীতাদেৱীৰ প্ৰস্তাৱত হনুমান সন্মত হ'ল। কিন্তু হনুমানে সীতাদেৱীৰপৰা এনেকুৱা কিবা এটা নিদৰ্শন খুজিলে, যি নিদৰ্শন দেখা মাত্ৰেই ৰাম-লক্ষ্মণে সীতাৰ অস্তিত্বৰ কথা স্পষ্টকৈ তথা নিঃশংকচিত্তেৰে অনুধাৱন কৰিব পৰাকৈ উপলব্ধি কৰিব।

সীতাদেৱীয়ে ক'লে :

“মই এটি ঘটনাৰ কথা কওঁ, শুনা। এই ঘটনাটিৰ কথাখিনি তুমি শ্ৰীৰাম-চন্দ্ৰকো ক'বগৈ। মই আৰু ৰামচন্দ্ৰ যেতিয়া গংগাতীৰৱৰ্তী চিত্ৰকূট পৰ্বতৰ ঈশান দিশস্থ এক আশ্ৰমত দিন যাপি আছিলোঁ, তেতিয়া এদিন মোৰ জজ্বাৰ ওপৰত তেওঁ শুই আছিল। তেতিয়া এটা কাউৰী ক'ৰবাৰপৰা আহিল আৰু মোক

তাৰ ঠোঁটেৰে খুচি ঘাইল কৰি তেজ উলিয়ালে। ৰামচন্দ্ৰই যেতিয়া টোপনিব-পৰা সাৰ পালে, তেতিয়া ইমান তেজৰ ধাৰ দেখি অগ্নিসম ক্ৰুদ্ধ হ'ল আৰু তেওঁ সেই কাউৰীটোক বধিবলৈ ব্ৰহ্মাস্ত্ৰ প্ৰয়োগ কৰিলে। সেই ব্ৰহ্মাস্ত্ৰই কাউৰীটোৰ পিছে পিছে খেদি খেদি গৈ থাকিল। কাউৰীটোৱে ব্ৰহ্মাস্ত্ৰবপৰা বক্ষা পৰিবলৈ সৰ্ব লোকলৈ আশ্ৰয় বিচাৰি গ'ল; কিন্তু য'লৈকে যোৱা হ'ল—ব্ৰহ্মাস্ত্ৰয়ো তাক খেদি যোৱা হ'ল। শেহান্তৰত, আৰু উপায় নাপাই কাউৰীটোৱে তাৰ প্ৰাণ-বক্ষাৰ বাবে পুনৰ ৰামচন্দ্ৰৰ পদপ্ৰাস্ততে আশ্ৰয় ল'ব লগা হ'ল। ব্ৰহ্মাস্ত্ৰ বিফলে

যাব নোৱাৰে; গতিকে—কাউৰীটোৰ এটা চকু বিনষ্ট কৰি দিয়া হ'ল। এনেহেন শক্তিমন্ত্ৰ ৰামচন্দ্ৰই কিয়নো মোক এই দুখ-কষ্ট লটি-লাঞ্ছনা তথা অকথনীয় অপমানবপৰা উদ্ধাৰ কৰিব নোৱাৰিব? কিয় মোক এই দৰে উপেক্ষিত ৰূপে ৰামচন্দ্ৰই ইয়াত পেলাই থ'ব? মই কি পাপ কৰিলোঁ?”

“মা! শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ অপৰিসীম দুঃখৰ সাগৰত নিমজ্জিত হৈ আছে। মই বহু কষ্টেৰে আপোনাৰ সন্ধান উলিয়াব পৰা হৈছে। গতিকে এতিয়া আৰু সিমান চিন্তিত নহ'লেও হ'ব, আপোনাক নিশ্চয়েই আমাৰ পৰমাৰাধ্য শ্ৰীৰাম-

চন্দ্ৰই ইয়াৰপৰা উদ্ধাৰ কৰি লৈ যাব।”
হনুमानে ক’লে, “হে মাতা! আপুনি
কেৱল আপোনাক সন্দৰ্শনৰ প্ৰমাণ হিচাপে
মোৰ হাতত কিবা এটা দিয়ক।”

সীতাদেৱীয়ে হনুমানৰ হাতত চূড়ামণি
নামৰ মূৰত তথা কিৰীটিত পিন্ধা অলংকাৰ
সমৰ্পিলে আৰু ক’লে, “হে হনুমান!
শ্ৰীৰামচন্দ্ৰই এই চূড়ামণি দেখা পোৱা
মাত্ৰেই মোৰ মাতৃ, মই আৰু মহাৰাজ
দশৰথ একেলগেই তেওঁৰ স্মৃতিপথত
উদ্ভিত হ’ম। মই ক’বলগাখিনি ক’লোঁ,
দিব পৰাখিনি দিলোঁ। এতিয়া সকলো
তোমাৰ হাতত। মোৰ দুখ-কষ্ট গুচাব

বাবে যি কৰিব লাগে—শীঘ্ৰে কৰা, এয়ে
মোৰ অভিলাস।”

অকস্মাৎ সীতাদেৱীৰ মন অগ্ৰ এক
ভীতিয়ে গ্ৰাস কৰিলে। তেওঁ হনুমানক
ক’লে, “হে হনুমান! তুমি এই বিশাল-
বিস্তৃত সাগৰ পাৰ হৈ আহিলা। কিন্তু
ৰাম-লক্ষ্মণ আৰু বানৰসৈন্যহঁত কেনেকৈ
এই দুস্তৰ সাগৰ অতিক্ৰমি ইয়ালৈ
আহিব? কেনেকৈ দুষ্টমতি ৰাৱণৰ
বিক্ৰমে যুঁজিবহি? তুমি অপৰিসীম
শক্তিশালী বুলি আহিব পাৰিলা।
কিন্তু—।”

এই কথাৰ উত্তৰত হনুमानে ক’লে,
“হে মাতৃ সীতা! বানৰ-ভল্লুকাৰ সেনাৰ
নেতা সূগ্ৰীৰ অসাধ্য কাম নাই বুলিয়েই
ক’ব পাৰি। তেওঁৰ অধীনত মোৰ দৰে,
তথা মোতোকৈ শক্তিমান-বুদ্ধিমান বানৰ
বীৰ বহুতো আছে। ময়েই যিস্থলত
ইয়ালৈ আহিব পাৰিলোঁ, সেই বীৰ
সকলে হেলাৰঙেই আহিব পাৰিব বুলি
মোৰ বিশ্বাস। আপুনি এইবোৰ কথা
চিন্তিত নহ’ব। হে মাতৃ! আপোনাৰ
মংগল হওক—এয়ে পৰম কামনা।”

তাৰ পাছত—সীতাদেৱীৰপৰা অনুমতি
লৈ হনুমানে শ্ৰীৰামচন্দ্ৰলৈ বুলি পুনৰ
আকাশমার্গেৰে ৰাওণা কৰিলে।

ফিছুদুৰলৈ যোৱাৰ পাছত হনুমানে ভাবি থাকিল : মই সীতাদেৱীক অশেষি উলিয়ালোঁ, কিন্তু ক্ষুদ্ৰ কাম এটা কৰা নহ'ল। ইয়াত কিছুমান ৰাক্ষসক বধি সিহঁতৰ মনত ভীতিৰ সঞ্চাৰ কৰি থৈ যাব পৰা হ'লে ভাল আছিল। এই কামটি কৰিব পৰা হ'লে ৰাক্ষসবোৰ যে কিমান শক্তিশৰ, তাৰো এটা বুজ লৈ শ্ৰীৰামচন্দ্ৰক তথা শূগ্ৰীৱৰজাকো ক'বগৈ পাৰিলো-হেঁতেন। এই কামটি কৰাৰ পাছত হে মই কিঙ্কিঙ্কালৈ যোৱা উচিত হ'ব।

যেন ভবা তেন কাম, তাৰ নাম হনুমান।

হনুমানে ধুনীয়াৰো ধুনীয়া অশোকবন তচো-নচো কৰি ৰাক্ষস বাহিনীক সন্মুখ সমৰলৈ আহ্বান জনাবলৈ পাং পাতিলে।

এই আঁচনিমতে হনুমানে অশোক-বনস্থিত বিশাল-বিৰাট বৃক্ষবোৰ উভালি পেলাবলৈ ধৰিলে আৰু তেতিয়া অশোক-

বনস্থিত পক্ষীকুল আৰ্তনাদ কৰি কৰি লংকাৰ আকাশত উৰি ফুৰিবলৈ ধৰিলে।

বিৰাট বিৰাট বৃক্ষ উপাৰি পেলাৱাৰ প্ৰচণ্ড শব্দ শুনি ৰাক্ষসিনীহঁতৰ টোপনি টুটিল আৰু কিছুমানে অশোকবনলৈ দৌৰি আহিল সীতাৰ নিৰাপত্তাৰ কথা ভাবি।

ৰাক্ষসিনীহঁতে সীতাদেৱীক স্মৃথিলে হনুমানৰ কথা। সীতাদেৱীয়ে হনুমানক কস্মিনকালেও চিনি নাপায় বুলি নিশ্চয়কৈ কোৱাত কিছুমান ৰাক্ষসিনী দ্ৰুত গতিৰে ৰাৱণৰজাক অশোকবন তচো নচো হোৱাৰ বাতৰি দিলেগৈ। সিহঁতে মহাৰাজ ৰাৱণক ক'লে “হে, মহাৰাজ! যিজোপা বৃক্ষৰ তলত সীতাদেৱী বহি আছে, অশোকবনত মাত্ৰ সেই এজোপা বৃক্ষেহে দণ্ডায়মান হৈ আছে। বাদবাকী অশোক-বন বান্দৰ এটাই সমূলকৈ ধ্বংস কৰিলে! হে মহামহিম ৰাক্ষসকুল গোৱৰ! আপুনি এতিয়াই তালৈ ব'লক, মহাৰাজ!”

আনলৈ হুল পুতি

বহু বহু কালৰ আগতে নেপালত ধৰ্মসিদ্ধ নামৰ বজা এগৰাকীয়ে শাসন কৰিছিল। বজা ধৰ্মসিদ্ধ আছিল মহান পৰোপকাৰী আৰু ত্যাগী পুৰুষ। তেওঁৰ যুৱাকালত ছদ্মবেশ ধাৰণ কৰি ৰাজ্যৰ বহু দূৰ দূৰ প্ৰান্তলৈ পদব্ৰজে ঘূৰি ফুৰিছিল।

এইদৰে, এবাৰ ছদ্মবেশত ওলাই, গৈ গৈ বহু দূৰৰ পৰ্বতপ্ৰান্ত পালেগৈ। হঠাৎ তেওঁ লক্ষ্য কৰিলে যে—তেওঁৰ দৃষ্টিৰ আগত সীমাহীন পাৰ্বত্যপ্ৰান্তৰ আৰু ক’তো বাট-পথৰ চিন-মোকামো নাই।

কোন ফালে যাওঁ—কেনি যাওঁ—ভাবি থাকোঁতেই বজা ধৰ্মসিদ্ধৰ আগত হঠাৎ এজন দীৰ্ঘদেহী আজানুৰাছ মানুহ যেনিবা পাতাল ফালি ওলালহি। মানুহ-জনৰ পিছনত আছিল অতি উজ্জলবৰ্ণৰ

কাপোৰ আৰু হাতত এডাল লাঠী।

ধৰ্মসিদ্ধক আগন্তুক মানুহজনে সুধিলে, “বোপা, তুমিনো কোন? তোমাক অতি পৰিশ্ৰান্ত যেন বোধ হৈছে। তুমি ক’লৈনো যাবলৈ ওলাইছা? আহা, বোপা, মোৰ লগে লগে আহি থাকাঁ। তোমাৰ দৰে নাখাই-নবৈ দীঘলীয়া পথ অতিক্ৰম কৰিবলৈ বহুতেই এই ফাললৈ আহে, ভাগৰি-জুগৰি একেবাৰে থান-থিত নোহোৱা যেন হৈ ক’বলৈ গ’লে মৰণলৈ শৰণ লোৱাৰ দৰে হয়। মই তেওঁলোকক মোৰ ঘৰলৈ লৈ আহি, তপতে তপত আহাৰ খাবলৈ দি, কোমল বিছনাত শুবলৈ দি—আৰাম কৰাৰ জিৰণি লোৱাৰ দিহা কৰি দিওঁ। এই নবনাৰায়ণ-সেৱায়েই হ’ল প্ৰকৃত ঈশ্বৰ-সেৱা।

নহয় নে? ব'লা, বোপা, আহি থাকঁ মোৰ লগে লগে।”

ধৰ্মসিদ্ধুৱে যেতিয়া নিজৰ উদ্দেশ্যৰ কথা ক'লে, তেতিয়া এই উদাৰচিতীয়া মানুহজনে ক'লে, “আবে—তুমি বাট হেৰুৱাই বহুদূৰ পাইছাহি। আক—এই মুনি-চুনিৰ পৰতে পাহাৰ, পাহাৰী নৈ আদি পাৰ হৈ কেনেকৈনো যোৱা? ভয় নকৰিবা। মই তোমাক ভাল ভাল খাদ্যবস্তু খুৱাম, কোমল বিছনাত শুৱাম, আক তুমি যেতিয়াই গুচি যাবা বুলি মন কৰিবা তোমাক আগবঢ়াই থৈ আহিম।”

তাৰ পাছত ছয়ো কষাকষিকৈ গৈ

থাকিল। গৈ গৈ পৰ্বতৰ নামনিত এঠাইত গাধৰ পিঠিত নানান বয়-বস্তু বোজাই কৰি গৈ থকা এদল বেপাৰীক দেখা পাই এই উদাৰচিতীয়া পৰোপকাৰী মানুহজনে ধৰ্মসিদ্ধুক ক'লে, “বোপা, মই এতিয়াই আহিছোঁ।” কৈয়েই পৰোপকাৰী মানুহজন তালৈ গ'ল।

গৈ বেপাৰীহঁতক ক'লে, “আবে—এতিয়া সঁজ লাগি ভাগিবৰ হ'ল। এতিয়া কেনেকৈনো দূৰৰ বাট বুলিবা? ব'লা—ব'লা, তোমালোক মোৰ ঘৰলৈ ব'লা। মই তোমালোকক তপতে-তপত আহাৰ খাবলৈ দিম, কোমল বিছনাত শুবলৈ দিম। তাৰ পাছত—বাতি পুৱাব, আক য'লৈকে গৈ আছিল। গৈ থাকিবা। আজি-মোৰ কিমান আমন্দৰ দিন! কী যে সৌভাগ্য মোৰ! ইমান অতিথিক একেলগে আপ্যায়ন কৰিব পাৰিম মই।”

পৰোপকাৰী মানুহজনে যেতিয়া বেপাৰীহঁতক এনেকৈ কৈ আছিল, তেতিয়া সিপিনে ধৰ্মসিদ্ধু য'ত থিয় হৈ আছিল, তাত বুঢ়া মানুহ এজন আহি থকা দেখা গ'ল। বুঢ়া মানুহজনক দেখি ধৰ্মসিদ্ধু অগুৱাই গ'ল। বুঢ়া মানুহজনে ধৰ্মসিদ্ধুলৈ ধন্যবাদ জনালে আক ধৰ্মসিদ্ধু কোন, ক'লৈ যাব বুলি সুধিলে।

ধৰ্মসিদ্ধুৱে নিজৰ কথা ক'লে। কিন্তু তেওঁ যে দেশৰ ৰজা সেই কথা নক'লে। ধৰ্মসিদ্ধুৱে পৰোপকাৰী মানুহজনৰ কথাও এই বুঢ়াক ক'লে। পৰোপকাৰীৰ প্ৰশংসা ধৰ্মসিদ্ধুৱে পঞ্চমুখে কৰাত এই বুঢ়াই দীঘলকৈ হুমুনিয়াহ এৰিলে।

বুঢ়াই ক'লে, “এই পৰোপকাৰীৰ ভাও জোৰা ধূতই তোমাকো মায়াজালত বন্দী-কৰিলেই দেখিছোঁ। এই পৰোপকাৰী কিন্তু প্ৰকৃতপক্ষে কোনো ভদ্ৰ মানুহ নহয়। সি এটা ছলগ্ৰাহী, এটা ধূত ঠগ। সি যে কোমল বিছনাৰ কথা কৈছে, সেই বিছনা তথা সেই পালেংখন হ'ল যাছ-পালেং।” ইমানলৈকে কৈ বুঢ়াই পুনৰ এবাৰ হুমুনিয়াহ ছাৰিলে।

কিন্তু ধৰ্মসিদ্ধুৱে পৰোপকাৰী মানুহ-জনৰ কথা বিস্তৃতভাবে জানিবলৈ বিচাৰিলে। তেতিয়া এই বুঢ়াই ক'লে:

“বোপা, এই পৰোপকাৰ হ'ল তাৰ ছল, মায়াজাল। আচলতে সি এটা ৰাক্ষস। ইয়াৰ নাম হ'ল ধূতকেতু। সোণ বনোৱাৰ অৰ্থাৎ—ছাইমুঠিক সোণমুঠি কৰাৰ ক্ষমতা লাভ কৰাৰ বাবে ই অশুভ-শক্তি নামৰ এক দেৱীৰ আৰাধনা কৰাত দেৱীয়ে তাক দেখা দি কৈছিল, “মই তোমাৰ মনৰ ইচ্ছাৰ কথা জানো, বৎস!

ছাইমুঠিক সোণমুঠিলৈ পৰিৱৰ্তিত কৰাৰ উপায় মই কওঁ, শুনা। মই তোমাক এখন যাছ-পালেং দিম। এই যাছ-পালেঙক ‘ভল্লুক পালেংক’ বুলি কোৱা হয়। তালুকৰ নোমেৰে এই পালেং তৈয়াৰ কৰা হৈছে। যিজন মানুহ এই পালেঙত শুব; সেইজনৰ দীৰ্ঘতা যদি এই যাছ-পালেঙৰ সমান হয়, অৰ্থাৎ কমেও নহয় বেছিও নহয়—তেতিয়া সেইজন মানুহক মোৰ মন্দিৰলৈ লৈ আহিবা। আক মোৰ মূৰ্তিৰ আগত বলি দিবা। লগে লগে তুমি ছাইমুঠিক সোণমুঠিলৈ পৰিৱৰ্তিত কৰাৰ বিষয়জনক শক্তি লভিবা।

“তাৰ পাছৰেপৰাই ৰাফ্‌স ধৃতকেতুৱে এই পালেঙৰ সমান দীৰ্ঘতাৰ কাৰোবাক বিচাৰি থকা হৈছে। এই উদ্দেশ্যে সি ইয়াত শূদৃশ্য ঘৰ এটাও সাজিছে আৰু এই ফালেদি যোৱা যাত্ৰীসকলক ধৰি ধৰি খুৱাই-বুৱাই সেই পালেঙত শোৱাই চাইছে। ভালৰো ভাল খাই-বৈ এই যাছ-পালেঙত শোৱাইঁতৰ মাজত যদি কোনোবা পালেঙৰ জোখতকৈ দীঘল হয়, সি ধৃত ধৃতকেতুৱে সেইজনৰ ভৰি কটকটীয়াকৈ বান্ধি চুটি কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে। যদিহে কোনোবা পালেঙতকৈ চুটি হয়, সি তাৰ সৰ্বশক্তিয়ে মানুহজনক

পালেঙৰ দীঘল সমান কৰিবলৈ টনা-আঁজোৰা কৰে আৰু এইদৰে বহুতকেই মাৰি পেলায়। ধৃতকেতুৱৰ যিবিলাকক অতিথিৰ পৰিচৰ্যা কৰি খুৱায়, খাদ্যবস্তুৰ লগতেই গভীৰ টোপনিত আচ্ছন্ন হৈ থকাৰ দৰবো মিহলায়। সি এইদৰে বহুতকে মাৰি পেলাইছে।

“ময়ো আছিলোঁ এজন যাত্ৰী। আৰু—আৰু মই আছিলোঁ এই যাছ-পালেঙৰ একেবাৰে একেই জোখৰ একেই দীঘল।”

ইমানলৈকে কৈ বুঢ়া ব'ল।

তেতিয়া ধৰ্মসিদ্ধুৱে শুধিলে, “কিন্তু—ৰাফ্‌সটোৱে কিয় তোমাক এৰি দিলে? কিয় সি তোমাক বলি নিদিলে?”

ধৰ্মসিদ্ধুৰ এই প্ৰশ্নৰ উত্তৰত বুঢ়াই পুনৰ ক'লে : “বোপা, বহু বছৰৰ আগতে ময়ো তোমাৰ দৰেই এই বাটেৰে গৈ আছিলোঁ, আৰু ৰাফ্‌স ধৃতকেতুৱে মোকো ভালকৈ খুৱাই-বুৱাই সেই যাছ-পালেঙত শুবলৈ দিছিল। মই যেতিয়া সেই পালেঙত শুইছিলোঁ, তেতিয়া মই পালেঙ-খনতকৈ কমেও এহাতমান দীঘল আছিলোঁ। কিন্তু ইমান আৰামদাৰ পালেঙতো মোৰ টোপনি নহা হ'ল, মনত—অকাৰণে হ'লেও কিবা ধৰণৰ সন্দেহই কিয় যে বাহ লৈছিল—ক'ব নোৱাৰোঁ। যি কি

নহওক এইবাৰ মই শিতান পৰিৱৰ্তন কৰিলোঁ, অৰ্থাৎ ভৰিৰ ফালে শিতান কৰি শুলোঁ, আৰু এসময়ত গভীৰ টোপনিত আচ্ছন্ন হৈ পৰিলোঁ। আচৰিত! এইবাৰ মই পালেঙৰ জোখৰ সমান হ'লোঁ। বেছিও নহয়, কমো নহয়। ছবছ পালেঙৰ জোখ! তেতিয়াহে পালেং-বহস্থা মোৰ ওচৰত ফৰকাল হ'ল। টোপনি আৰু নাহিল, চকু মুদি এনেয়েই মৰাৰ দৰে বিছনাত পৰি থাকিলোঁ।

“মাজ নিশা ধূতকেতু মই শুই থকা কোঠাটোত সোমালহি। মোৰ দীৰ্ঘতা যে ছবছ পালেঙৰ অনুকপ—সেই কথালৈ মন কৰি তাৰ নধৰ-নপৰ লাগিল।

“ইমান দিন ধৰি বিচাৰি থকা বলি দিব পৰা মানুহ এজন পাই সি মোক বলি দিয়াৰ দিন-ক্ষণো স্থিৰ কৰি পেলালে। মোক ধূতকেতুৰ চাকৰ এজনে কথাটো মনে মনে কৈ দিছিল।

“সি ক্ষন্তেকৰ বাবে কোঠাটোৰপৰা ওলাই গ'ল আৰু সেই মুহূৰ্ততে মই এনেকৈ শুলোঁ। যে—মোৰ ভৰি দুখন সেই যাতু-পালেঙতকৈ এহাতমান বাহিৰলৈ ওলাই থাকিল। এইবাৰ ধূতকেতুৱে তৰখ মানিলে। অলপ সময়ৰ আগতে পালেঙৰ ছবছ জোখেৰে দেখাজন পুনৰ কেনেকৈ

দীঘল হ'ল, হৈ যাব পাৰে—সেই কথাৰ ভূঁই সি বহু ভাবিও উলিয়াব নোৱাৰিলে।

“তাৰ পাছত সি বাক্স ধূতকেতুৱে মোৰেপৰাই এই পালেং-বহস্থা জানিবলৈ চেষ্টা কৰি থাকিল; কিন্তু মই এই ‘চুটিক দীঘল কৰাৰ বহস্থা’ তাক নক'লোঁ। সি মোক নানান ধৰণে খোচামতি কৰি চালে, নানান চ'টুকিৰে ভালৰি বোলালে, কিন্তু নিজৰ ভৰিত নিজেই কুঠাৰ মাৰি জোঙৰ মূৰত খৰ মাৰিবলৈ মোৰ অলপো আগ্ৰহ বা গৰজ নহ'ল।

“এনে আচৰিত ঘটনাত বাক্সটো কিছু দমি গ'ল; কিন্তু সি মোক তাৰ গোলাম

কৰি লৈ তাৰ অজস্ৰ কাম কৰাবলৈ ধৰিলে। দিনে-নিশাই কুঁৱৰপৰা পানী তোলোৱা, জংগলৰপৰা খৰি বোটলোৱা ইত্যাদি কাম সি মোক কৰিবলৈ বাধ্য কৰিলে। কিন্তু তাৰ বলিদানৰ আশা তথাপি মই একোপধ্যে পূৰনকৰিলোঁ। ...”

বুঢ়াই যেতিয়া এই কথাখিনি কৈ আছিল, তেতিয়া সেই পৰোপকাৰীয়ে বেপাৰীবিলাকক লগত লৈ অহা দেখা গ’ল। ধূতকেতুক আহি থকা দেখি এই বুঢ়াই ধৰ্মসিদ্ধৰ কাণে কাণে কিবা এটা বহস্তৰ কথা কৈ দিলে।

ঠিক তেতিয়াই ধৰ্মসিদ্ধেও বুঢ়াৰ সৈতে পৰামৰ্শ কৰি আঁচনি এটা পাঙিলে।

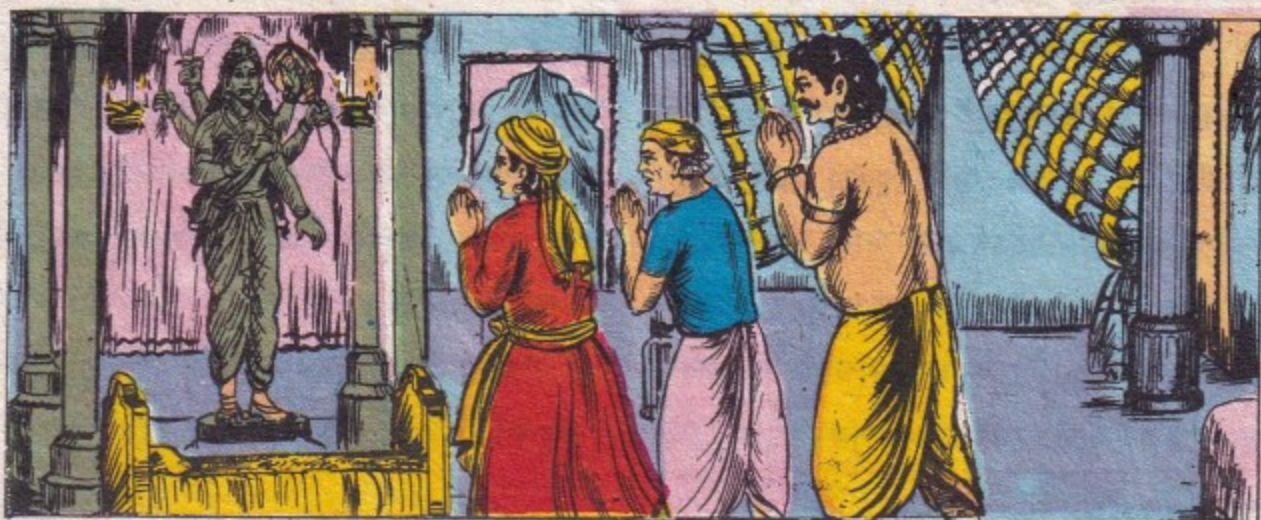
এই আঁচনিৰ মতে, ধৰ্মসিদ্ধে কথাৰ পাকত পেলাই ধূতকেতুক সেই পালেঙত শুবলৈ বাধ্য কৰিলে। বন্দৱস্ত মতে গাঁকবোৰ এনেকৈ পালেঙত থোৱা হৈছিল যে—ধূতকেতু পালেঙত শোৱাৰ লগে

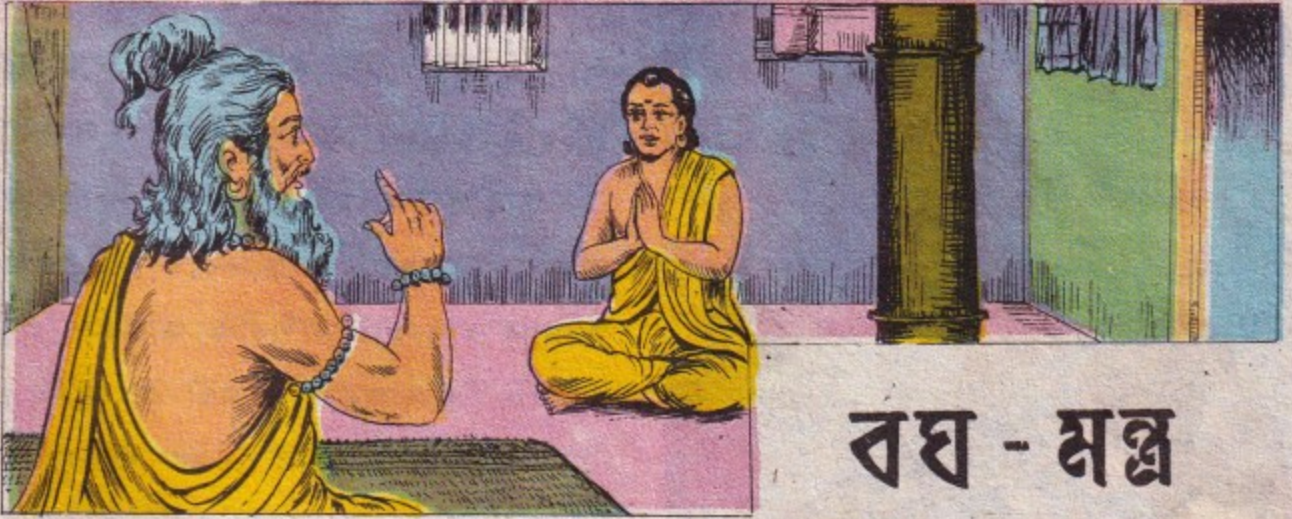
লগে পালেঙৰ সমান জোখৰ হৈ পৰিল। আঁচনি মতে ধূতকেতুৰ খোৱাবস্ত্ৰৰ লগতো টোপনিৰ দৰৰ মিহলাই দিয়া হৈছিল আৰু সেইহে টোপনিয়াই থকা ধূতকেতুক সেই যাছ পালেঙৰে সৈতে দেৱী অশ্বৰ-শক্তিৰ থানলৈ লৈ যোৱা হৈছিল।

তাৰ পাছত—ধৰ্মসিদ্ধে যেতিয়া নিদ্ৰিত ধূতকেতুক তৰোৱালেৰে ঘপিয়াই কাটিবলৈ উত্তত হ’ল, তেতিয়া দেৱী অশ্বৰ-শক্তিয়ে স্বয়ং দেখা দি ভক্ত ধূতকেতুক বক্ষা কৰিলে। দেৱীয়ে ছাইমুঠিক সোণ-মুঠি কৰাৰ ক্ষমতা বাধ্যত পৰি ধৰ্মসিদ্ধকো প্ৰদান কৰিলে।

ধূতকেতু তাৰপৰা চিৰকালৰ বাবে পলাই নোহোৱা হ’ল।

ধৰ্মসিদ্ধে সেই বিশ্বস্ত বৃদ্ধক তাত অতিথি-পৰিচৰ্যাৰ বাবে স্থায়ীভাবে মকবল কৰি বহু দিনৰ মূৰত পুনৰ নিজ ৰাজধানীলৈ প্ৰত্যাহৰণ কৰিলে।

বঘ - মন্ত্ৰ

পুৰণিদিনৰ কথা। কোনোবা এখন গাঁৱত বামশৰ্মা নামৰ এজন ব্ৰাহ্মণ মানুহ আছিল। বামশৰ্মাৰ মনত এসময়ত বঘমন্ত্ৰ আয়ত্ত কৰাৰ প্ৰচণ্ড ইচ্ছা জাগিছিল। মন্ত্ৰেৰে মানুহক কেনেকৈ যে বাঘলৈ কপান্তৰিত কৰিব পাৰি এই কথা সদায় ভাবিছিল।

এদিন চুবুৰীয়া গাঁৱত ক'ববাৰপৰা মন্ত্ৰবিদ-সাধু অহাৰ বাতৰি পাই বামশৰ্মাই সেই সাধুৰ আশ্ৰমলৈ বুলি খোজ ল'লে। বামশৰ্মাৰ পৰিবাৰ তিলোত্তমাও গ'ল।

বামশৰ্মা আকতেওঁৰ পৰিবাৰে যথোচিত সন্মানৰে তেওঁলোকৰ ঘৰলৈ সাধুবাবাক আহাৰ গ্ৰহণৰ বাবে নিমন্ত্ৰণ কৰিলে। সাধুবাবায়ে নিমন্ত্ৰণ গ্ৰহণ কৰিলে।

বামশৰ্মাৰ ঘৰত সাধুবাবাই তৃপ্তিৰে আহাৰ কৰিলে। তাৰ পাছত—বিশ্ৰামৰ

সময়ত বামশৰ্মাই ইকথা-সিকথাৰ মাজত বঘমন্ত্ৰৰ কথাটো উলিয়ালে।

বামশৰ্মাৰ কথা শুনি সাধুবাবাই ক'লে, “চোৱাঁ, এই বঘমন্ত্ৰ হ'ল অতি বিপদজনক মন্ত্ৰ। সেই কাৰণে এই মন্ত্ৰ মই কাকো নিদিওঁ। বঘমন্ত্ৰৰ অপব্যৱহাৰ হ'লে কথা ভয়ানক হ'ব।”

কিন্তু বামশৰ্মা নাছোৰবান্দা। বঘমন্ত্ৰ তেওঁক লাগেই, নহ'লে জীৱনত তেওঁক আক কোনো অৰ্থ নাই আকৰ্ষণো নাই। শুনি তিলোত্তমাই চকু পকাই চালে বামশৰ্মালৈ, সাধুবাবাই মুচুককৰে হাঁহিলে।

তাৰ পাছত সাধুবাবাই ক'লে, “চে ৱাঁ, শৰ্মা! মই তোমাক বঘমন্ত্ৰ শিকাই দিম; কিন্তু এই মন্ত্ৰ কেৱল মনোৰঞ্জনৰ কাৰণে অৰ্থাৎ—কেৱল আনক বা নিজকো আনন্দ

দান কৰাৰ কাৰণেহে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰিবা—এই চৰ্ত্তত। যদি কোনোবাই নিজ ইচ্ছাবে বাঘলৈ কপান্তৰিত হ'বলৈ নিবিচাৰে, তেনেহ'লে কাকো তুমি বাঘলৈ কপান্তৰিত কৰিব নোৱাৰিবা।”

এই বুলি কোৱাৰ অন্তত মন্ত্ৰ ছফাকি শিকাই-বুজাই, হাতত মন্ত্ৰপুত্ৰ 'অক্ষত' অৰ্থাৎ ধান দি সাধুবাবাই ক'লে, “শৰ্মা প্ৰথম মন্ত্ৰেৰে যিকোনো মানুহ বাঘলৈ কপান্তৰিত হ'ব। এই বাঘৰ গাত এবিধ দাবল আঁচ থাকিব। কিন্তু তাৰ পাছত —বাঘৰপৰা পুনৰ মানুহলৈ কপান্তৰিত কৰিবলৈ হ'লে এই 'অক্ষত'কপী ধান

পানীৰে ধুই সেই পানী বাঘৰ গালৈ ছটিয়াই দ্বিতীয়ফাকি মন্ত্ৰ মাতিলে হৈ যাব।”

তাৰ পাছত, সাধুবাবা গুচি যোৱাৰ অন্তত, বামশৰ্মাৰ তেতিয়াই মন গ'ল বঘমন্ত্ৰৰ কাৰ্য্যকাৰিতা পৰীক্ষা কৰি চাবলৈ। পৰিবাৰ তিলোত্তমাও আগ্ৰহী হৈ উঠিল।

তেতিয়া বামশৰ্মাই তেওঁৰ পৰিবাৰক ক'লে, “এতিয়া কাকনো বিচাৰি উলিয়াম বঘমন্ত্ৰৰ পৰীক্ষা কৰিবলৈ? কাম এটা কৰা যাওক। তোমাক মন্ত্ৰ ছফাকি শিকাই দিওঁ, তুমি মোকেই বাঘলৈ কপান্তৰিত কৰা, অলপ পাছত 'অক্ষত'ৰ পানী ছটিয়াই দ্বিতীয়ফাকি মন্ত্ৰ মাতিলেই পুনৰ মানুহ হৈ যাম।” এই বুলি কৈ, মন্ত্ৰ ছফাকি শিকাই, 'অক্ষত'ৰ পানী পৰিবাৰৰ কাষত থৈ, পত্নীক ঘৰৰ চাঙৰ ওপৰত উঠি বঘমন্ত্ৰ মাতিবলৈ ক'লে, কিয়নো—পত্নী তলত থাকিলে তেওঁ বাঘ হৈ যদি তাইক খাই পেলায়! তেতিয়া কি হ'ব?

পৰিবাৰ তিলোত্তমাই যথেষ্ট সাৱধানতা অৱলম্বন কৰাৰ পাছত বঘমন্ত্ৰ মাতি বামশৰ্মাক প্ৰকাণ্ড এটা বাঘলৈ কপান্তৰিত কৰিলে। বাঘটোৰ গাত — সাধুবাবাই কোৱা মতেই—দীঘল দীঘল আঁচ হ'ল।

বাঘটোৱে হাঁউৰি মাৰি তিলোত্তমাকে আক্ৰমণ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰি থাকিল।

কিন্তু আক্ৰমণ কৰিব নোৱাৰি ঘৰৰ দুৱাৰ
ভাঙি ওলাই যাবলৈ প্ৰাণপণে চেষ্টা
কৰিলে। কিন্তু ঘৰৰ দুৱাৰ বন্ধ থকাত
তাকো কৰিব নোৱাৰিলে।

অৱস্থাৰ বেহ-কপ আৰু বাঘৰ মূৰ্তি
দেখি পৰিবাৰ তিলোত্তমাই বাৰে বাৰে
বাঘটোৰ গালৈ 'অক্ষত'ৰ পানী ছটিয়ালে,
কিন্তু দ্বিতীয় মন্ত্ৰফাকি তাইৰ একেবাৰেই
মনত নপৰা হ'ল।

ইতিমধ্যে বাঘটোৱে ঘৰৰ দুৱাৰ ভাঙি
অলপ আঁতৰত থকা জংগললৈ পলাই গ'ল।

তেতিয়াহে তিলোত্তমাৰ মনত পৰিল
দ্বিতীয়ফাকি মন্ত্ৰৰ কথা। কিন্তু বাঘ
ৰামশৰ্মাক তেতিয়া আৰু পায় ক'ত?

ইতিমধ্যে—এই আচৰিত বতাবি শুনি
তিলোত্তমাৰ ভায়েক ত্ৰৈলোক্য তালৈ
লৱি আহিল। অহামাত্ৰেই তিলোত্তমাই
ত্ৰৈলোক্যক লৈ বাঘকপী গিৰিয়েক
ৰামশৰ্মাক বিচাৰি জংগললৈ গ'ল।

জংগলত তেতিয়া দেশৰ বজায়ে
অনুচৰসকলৰে সৈতে তথু তৰি আছিল
এটা ভয়ানক বাঘক বিচাৰি। বাঘ এটাই
হেনো বাতিৰ পৰতে, আনকি দিনে-
পোহৰেও গাঁৱত সোমাই অত্যাচাৰ কৰি
ফুৰিছে। বাঘটোৰ গাত হেনো দীঘল
দীঘল আঁচ আছে।

বজাই তেতিয়া এজোপা গছৰ তলত
বহি জিৰণি লৈ আছিল। হঠাৎ পিছ

ফালে বাঘৰ হাঁউৰি শুনি তেওঁ ঘূৰি চালে
আৰু গাত দীঘল আঁচ থকা বাঘটোকে
তাত দেখা পালে।

ৰজাই বাঘটোলৈ অস্ত্ৰ নিক্ষেপ কৰিবলৈ
যো-জা কৰোঁতেই বাঘটোৱে বিজুলী
গতিৰে জাঁপ মাৰি ৰজাক আক্ৰমণ
কৰিলে। কিন্তু নিমিষতে এক অলৌকিক
ঘটনা ঘটিল। ৰজাক নখযুক্ত হাতোৰা
দাঙি আক্ৰমণ কৰা বাঘটো হঠাৎ এজন
ব্ৰাহ্মণ মানুহলৈ কপাস্তৰিত হ'ল।

এই বাঘৰপৰা ব্ৰাহ্মণেই আছিল
সেই বঘমন্ত্ৰৰ বাঘ ৰামশৰ্মা।

ঠিক সেই মুহূৰ্ততে এজোপা বৃক্ষৰপৰা
ৰামশৰ্মাৰ পত্নী তিলোত্তমাও নামি আহিল।
ৰজাই তিলোত্তমাক তেওঁৰ প্ৰাণ ৰক্ষা-
কাৰিনী বনদেৱী বুলি ভাবি আঁঠু লৈ
নমস্কাৰ কৰিলে।

তিলোত্তমায়ে মহাৰাজক নমস্কাৰ
কৰিলে আৰু ৰজাক ঘটনাৰ কথা শুনিব-

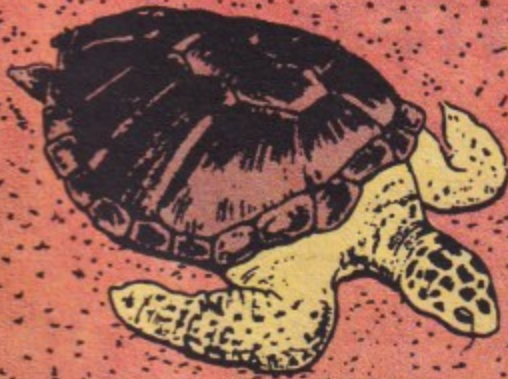
পৰা বুজাই ক'লে। তিলোত্তমাই ক'লে
যে জংগলত কিছু পৰলৈ বিচাৰি থকাৰ
অন্তত গাত দীঘল আঁচ থকা বাঘটোক
দেখা পাই তাই এজোপা গছত উঠি
'অক্ষত'ৰ পানী বাঘটোৰ গালৈ দলিয়াবলৈ
বৈ আছিল আৰু গিৰিয়েকে অৰ্থাৎ বাঘৰূপী
ৰামশৰ্মাই মহাৰাজক আক্ৰমণ কৰাৰ
মুহূৰ্ততে মহাৰাজৰ প্ৰাণৰক্ষা কৰিবলৈ
'অক্ষত'ৰ পানী ছটিয়াই আঁক লগতে
দ্বিতীয়ফাকি মন্ত্ৰমাতি বাঘৰূপী গিৰিয়েকক
পুনৰ মানুহলৈ কপাস্তৰিত কৰিলে।

মহাৰাজে তিলোত্তমাৰ ক্ষিপ্ৰ তথা
জীৱনদায়ী সিদ্ধান্তত অত্যন্ত তুষ্ট হৈ
ৰামশৰ্মাক তেওঁৰ দৰবাৰত উচ্চপদত নিযুক্ত
কৰিলে, তাৰ ফলত ৰামশৰ্মা-তিলোত্তমাই
জীৱনত অপাৰ সুখৰ সন্ধান পালে।

এই বধলগা বঘমন্ত্ৰৰ কুফলৰ কথা
উপলব্ধি কৰি — ৰামশৰ্মাই এই মন্ত্ৰ
আৰু জীৱনতো ব্যৱহাৰ কৰা নাছিল।

কাছাফ্ৰ !

সেউজীয়া কাছাই তাৰ গধুৰ দেহৰ বাবে মাটিৰ ওপৰেদি খোজ কাঢ়ি যাবলৈ টান পায়। এইদৰে মাটিৰ ওপৰেদি গৈ থাকোঁতে এইবিধ কাছাই সদায় চকুলো বোৰায়। আচলতে কিন্তু এই চকুলো হ'ল এনেবিধ কাছাই সাগৰবৰপৰা লৈ অহা লুণীয়া পানী। এই লুণীয়া পানী সিহঁতে এইদৰে খোজ কাঢ়োঁতে জোকাৰি পেলায়। দেখাই দেখে—কাছাই কান্দিছে !

‘স্কিং বে’ নামৰ এবিধ মাছ অত্যন্ত বিপজ্জনক মাছতকৈয়ো অধিক বিপজ্জনক। এই মাছ পানীৰ তলত বালি বা বোকামাটিৰ মাজত লুকাই থাকে আৰু যেতিয়াই কোনোবা-কিবা ইয়াৰ সংস্পৰ্শলৈ আহে, তেতিয়াই ই ইয়াৰ কাঁইটীয়া নেজৰূপী ফিছাৰে ইয়াৰ চিকাৰৰ গাত ইন্দ্ৰেক্ষণৰ দৰে বিষ স্ফুৰাই দিয়ে। এই বিষ অতি বিষদায়ী, কেতিয়াবা কেতিয়াবা মৃত্যুদায়ী !

মৃত্যুদায়ী মৎস !

সাঁতৰ-আঁতৰ !

গৰিলাই নাজানে সাঁতৰ
সেইহে থাকে এই সাহিয়াল
পানীৰপৰা আঁতৰ !

মৰমৰ এই মিঠা উপহাৰ দিয়ৈনে কি ভাবি চাওক
প্ৰবাসুৰা হৈ থকা আপোনাৰ চেনেহৰজনে পাওক

চান্দমামা

তেওঁ ভালপোৱা চান্দমামাখন তলত লিখা যিকোনো এটি ভাষাৰপৰা বাছি লওক :

অসমীয়া, হিন্দী, গুজৰাটী, বাংলা, ইংৰাজী, কন্নড়, মালয়ালম্,

মৰাঠী, ওড়িয়া সংস্কৃত, তামিল আৰু তেলুগু

আৰু প্ৰবাসত থাকিও তেওঁক উমাল গৃহস্থৰ উম উপভোগ কৰিবলৈ দিয়ক।

বছৰেকীয়া বৰঙনি

অষ্ট্ৰেলিয়া, জাপান, মালয়েছিয়া আৰু শ্ৰীলংকালৈ

জাহাজ-যোগে 93.00 ● উৰাজাহাজ-যোগে 168.00

ফ্ৰান্স, ছিংগাপুৰ, ইংল্যাণ্ড, আমেৰিকা,

পশ্চিম জাৰ্মানি আৰু অন্যান্য দেশলৈ

জাহাজ-যোগে 99.00 ● উৰাজাহাজ-যোগে 168.00

আপোনাৰ বৰঙনি বেবল ডিমাণ্ড ড্ৰাফ্ট নাইবা মনি-অৰ্ডাৰ যোগে

চান্দমামা পাবলিকেশ্যনছে পোৱাকৈ পঠাওক :

ছাৰ্কুলেশ্যন মেনেজাৰ চান্দমামা পাবলিকেশ্যনছ চান্দমামা বিল্ডিংছ

বড়াপালানি মাদ্ৰাজ-৬০০-০২৬

ফটো-নামকৰণ প্রতিযোগিতা : : পুৰস্কাৰ ৫০ টকা
পুৰস্কৃত নাম ১৯৯১ চনৰ নভেম্বাৰ সংখ্যাত প্রকাশিত হ'ব

S. S. Ghatege

K. P. A. Swamy

- * ফটো-নামকৰণ দুই-তিনিটা শব্দৰ ভিতৰত হ'ব লাগিব আৰু শব্দ কেইটাৰ মাজত চন্দগত মিল থাকিব লাগিব। ১৯৯১ চনৰ ছেপ্টেম্বাৰ মাহৰ ২০ তাৰিখৰ ভিতৰত আমাৰ হাতত পোৱাকৈ পঠাব লাগিব। উক্ত তাৰিখৰ পাছত অহা চিঠি গ্ৰহণযোগ্য নহ'ব।
- * সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ নামকৰণকাৰীক (দুটা নামকৰণ বাবে) সৰ্বমুঠ ৫০ টকা পুৰস্কাৰ দিয়া হ'ব।
- * ফটো-নামকৰণ কেৱল প'ষ্টকাৰ্ডত লিখি তলৰ ঠিকনালৈ পঠাব লাগিব :

ঠিকনা : CHANDAMAMA PHOTO CAPTION COMPETITION. (ASSAMESE)
CHANDAMAMA BUILDINGS, VADAPALANI, MADRAS—600 026.

১৯৯১ চনৰ জুলাই মাহৰ ফটো-নামকৰণ প্রতিযোগিতাৰ ফলাফল :

অনিবাৰ্হ্য কাৰণত এইবাৰৰ পুৰস্কাৰ স্থগিত থাকিল।

ভাৰতত বহুবেকীয়া বৰণি

চান্দমা মা

৪৮.০০ টকা মাথোন

তলৰ ঠিকনালৈ পঠাব লাগিব :

Chandamama Publications, Chandamama Buildings, Vadapalani, Madras-600 026.

Printed by B.V. REDDI at Prasad Process Private Ltd., 188 N.S.K. Salai, Madras 600 026 (India) and
Published by B. VISHWANATHA REDDI on behalf of CHANDAMAMA PUBLICATIONS, Chandama-
ma Buildings, Vadapalani, Madras 600 026 (India). Controlling Editor: NAGI REDDI.

The stories, articles and designs contained herein are exclusive property of the Publishers and copying or adapting

চান্দমামা

মাহৰ পাছত মাহ ধৰি বিভিন্ন কচিৰ গল্প-কাহিনীৰ যোগেদি প্ৰচাৰ কৰিছে

ভাৰতৰ অতীত আৰু বৰ্তমান গৌৰৱ

৬৪ পৃষ্ঠাতকৈয়ো অধিক পৃষ্ঠাজোৰা বাবেবৰণীয়া চিত্ৰ-সমৃদ্ধ

এই চান্দমামা পৌৰাণিক, কিংবদন্তিমূলক, ঐতিহাসিক ঘটনাৰলী,

মহান জীৱন কাহিনী, উচ্চ গুণ-মানৰ গল্প-কথাৰে ভৰপূৰ

১১টি ভাষাত আৰু লগতে সংস্কৃত ভাষাতো প্ৰকাশিত

ডল্টন এজেন্সিজ ১৮৮ এন. এছ. কে. ৰ'ড. মাদ্ৰাজ ৬০০ ০২৬

Cuddles always say "I love you."

Show your little ones how much you love them! And is there a better way of doing that than giving them a huggable, cuddlable playmate?

Cuddles. From the people who have given children the delightful entertainer of a magazine, Chandamama. Cuddles. A whole new range of stuffed toys. And, your old favourites. And, cute surprises being introduced regularly. Each one a sweet, adorable companion to your child. Absolutely safe. Designed to withstand childhandling.

Well, the fun and excitement of the festive season is just round the corner. Make it memorable for your child with a special gesture. With a Cuddle.

- CUDDLES — Stuffed toys from Chandamama.
- SAMMO — Mechanical and electronic toys from Chandamama

CUDDLES

Manufactured in technical collaboration with Sammo Corporation, South Korea

CHANDAMAMA TOYTRONIX

Chandamama Toytronix Private Limited, Chandamama Buildings,
Vadapalani, Madras - 600 026

from
THE HOUSE OF

CHANDAMAMA

CUDDLES AND SAMMO TOYS WILL BE AVAILABLE AT ALL LEADING TOY OUTLETS EXCEPT IN THE STATES OF ASSAM, HIMACHAL PRADESH, MADHYA PRADESH AND NORTH EASTERN STATES

মিঠাইৰ মাজত
তাৰিকল আছে
মুখত ললেই
মতাটি লাচে

ল'ৰা-ছেহালীয়ে গাই-তাটি মজা কৰে
কোকাতাকা কুকীজ

